

Vliv médií na vznik rizikového chování u žáků ZŠ a SŠ

Tereza Doležalová

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Tereza Doležalová
Osobní číslo:	H21467
Studijní program:	B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Vliv médií na vznik rizikového chování u žáků ZŠ a SŠ

Zásady pro vypracování

Zpracování referátů a studií odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti médií, socializace a rizikového chování.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

- BLAŽEK, Bohuslav, 1995. Tvář v tváři obrazovce. Studie. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-11-7.
BURTON, Graeme a Jan JIRÁK, 2001. Úvod do studia médií. Studium. Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-85947-67-6.
CHRÁSKA, Miroslav, 2007. Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
SOBOTKOVÁ, Veronika Nielsen a kol., 2014. Rizikové a antisociální chování v adolescenci. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4042-3.
WAGNEROVÁ, Marie, 2021. Vývojová psychologie. Dětství a dospívání. Praha: Karolinum. ISBN 80-2460-956-8.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jana Martincová, Ph.D., MBA**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: 15. ledna 2024

Termín odevzdání bakalářské práce: 26. dubna 2024

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 24. 4. 2021

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zaměřuje na vliv médií na vznik rizikového chování u žáků základní a střední školy. Práce se dělí na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsme se především zaměřili na porozumění médiím s důrazem na jejich vliv v kontextu rizikového chování, také jsme se zaměřili na roli médií ve vývojovém období adolescence a typických znaků socializace v tomto období. V praktické části jsme prostřednictvím kvantitativního výzkumu analyzovali, jak média ovlivňují chování adolescentů. Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit jaký je názor žáků na vliv médií na vznik rizikového chování. Získaná data byla analyzována se zaměřením na identifikaci vzorců rizikového chování, které žáci sami na sobě vnímají. Na základě závěru výzkumu lze vyvodit doporučení pro posílení mediální výchovy u žáků středních škol.

Klíčová slova: média, vliv médií, televize, internet, adolescenti, socializace, rizikové chování, netolismus.

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on the influence of the media on the emergence of risky behaviour in primary and secondary school students. The thesis is divided into theoretical and practical parts. In the theoretical part, we mainly focus on understanding the media with emphasis on its influence in the context of risk behaviour, we also focus on the role of media in the developmental period of adolescence and the typical features of socialisation in this period. In the practical part, through quantitative research, we analyzed how media influence adolescents' behavior. The main aim of the research was to find out what is the opinion of students about the influence of media on the emergence of risky behaviors. The data collected was analyzed with a focus on identifying the patterns of risky behavior perceived by the pupils themselves. Based on the conclusion of the research, recommendations for strengthening media education among secondary school students can be drawn.

Keywords: media, media influence, television, internet, adolescents, socialization, risk behavior, netolism.

„Začátek, je ta nejdůležitější součást každé práce.“

Platón

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí bakalářské práce, paní Mgr. Janě Martinové, Ph.D., MBA, za její vstřícnost, odborné vedení a cenné rady, během zpracování bakalářské práce. Poděkování bych také chtěla vyjádřit své rodině a přátelům, kteří mi poskytovali podporu a povzbuzení po celou dobu mého studia. Také bych ráda poděkovala ředitelům škol, kteří mi umožnili provést výzkumné šetření na jejich školách. Díky patří také všem respondentům, kteří věnovali čas mému výzkumu. V neposlední řadě děkuji svým kolegům, za spolupráci a pomoc během celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MÉDIA A JEJICH ROLE VLIVU NA ADOLESCENTY	12
1.1 KLASIFIKACE MÉDIÍ.....	13
1.2 FUNKCE MÉDIÍ.....	14
1.3 VLIV MÉDIÍ A JEJICH RIZIKOVOST	15
1.3.1 Vliv televizního obsahu.....	16
1.3.2 Vliv internetu	17
2 SOCIALIZACE V OBDOBÍ ADOLESCENCE	19
2.1 SOCIALIZAČNÍ ČINITELÉ	19
2.2 ADOLESCENTI V PRŮBĚHU SOCIALIZACE	21
3 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 DESIGN VÝZKUMU	29
4.1 CÍLE VÝZKUMU	29
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZA.....	29
4.3 POJETÍ VÝZKUMU	30
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	30
4.5 VÝZKUMNÁ METODA A TECHNIKA	32
4.6 METODY ANALÝZY DAT	32
5 ANALÝZA DAT VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	34
5.1 JAK ŽÁCI VNÍMAJÍ VZTAH MEZI MEDIÁLNÍM OBSAHEM A RIZIKOVÝM CHOVÁNÍM?.....	34
5.2 JAKOU ÚROVEŇ MEDIÁLNÍ GRAMOTNOSTI A SCHOPNOST KRITICKÉHO VYUŽÍVÁNÍ MÉDIÍ VYKAZUJÍ ŽÁCI?.....	38
5.3 JAKÉ ZNÁMKY RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ VYKAZUJÍ ŽÁCI?.....	41
5.4 JAKÉ KONKRÉTNÍ VZORCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ U SEBE ŽÁCI VNÍMAJÍ?	55
5.5 JAKÉ KONKRÉTNÍ FORMY MÉDIÍ ŽÁCI VYUŽÍVAJÍ NEJČASTĚJI?.....	58
6 INTERPRETACE DAT	61
ZÁVĚR	65
LIMITY VÝZKUMU	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	72
SEZNAM TABULEK	73

SEZNAM GRAFŮ	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	75

ÚVOD

V současné době, kdy média hrají klíčovou roli ve společnosti a jsou neodmyslitelnou součástí každodenního života většiny z nás, je důležité si uvědomit, jak nás tyto média ovlivňují. Tato práce se zaměřuje na vliv médií na rizikové chování a zkoumá tuto problematiku pohledem žáků základní a střední školy. Média mohou ovlivnit názory, hodnoty a dokonce i chování adolescentů, což může mít jak pozitivní, tak do jisté míry i negativní důsledky. V této práci se primárně zaměříme na negativní důsledky, vyvolávající rizikové chování. Existuje řada výzkumů, dokazující vliv médií na chování. Tuto práci jsme si podložili výzkumem „Media and Risky Behaviors“ (Escobar-Chaves, Anderson, 2008), ve kterém se pojednává o vlivu médií na různé aspekty života dětí a dospívajících. Výzkum zdůrazňuje vliv médií na vznik rizikového chování. Nás zajímá pohled žáků základní a střední školy na problematiku vlivu médií. Z tohoto nám vyplívá, že výzkumným vzorkem této práce jsou adolescenti, kteří se nachází ve velmi citlivé fázi dospívání, do které právě media mohou významně zasahovat.

Teoretický podklad této práce poskytne porozumění médiím s důrazem na jejich vliv. Také čtenáři nabídne hluboký vhled do období adolescence s důrazem na socializaci a také nabídne pochopení vybraných druhů rizikového chování.

V praktické části práce se zaměříme na kvantitativní výzkum, který byl realizován mezi studenty základní a střední školy. Celá práce je zaměřena na analýzu pohledu žáků základní a střední školy na vliv médií na vznik rizikového chování. Hlavním cílem je zjistit, jaký mají žáci názor na vliv médií na vznik rizikového chování. Dalším cílem je zjistit, jak studenti sami vnímají vliv médií na jejich chování, také identifikovat mediální gramotnost žáků, prozkoumat jaké formy médií žáci využívají nejvíce a jaké na sobě vnímají vzorce rizikového chování. Pro tuto práci jsme definovali hypotézu, která zní: „Žáci střední školy vnímají vliv médií na rizikové chování významněji, než žáci základní školy.“ Tuto hypotézu jsme formulovali na základě předpokladu, že středoškoláci, kteří se nacházejí v období pozdní adolescence, mají vyšší míru kritického myšlení a z tohoto důvodu jsou uvědomilejší v rizikovosti mediálního obsahu, oproti žákům základní školy.

Doufáme, že tato bakalářská práce poskytne bližší vhled do problematiky vlivu médií na rizikové chování a bude tvořit podklad pro posílení mediální výchovy ve všech úrovních vzdělávání, což by mohlo přispět k prevenci těchto rizikových jevů spojených s konzumací médií.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MÉDIA A JEJICH ROLE VLIVU NA ADOLESCENTY

Média mají významnou úlohu v životě každého jednotlivce. Tato úloha je významná převážně v našem vědomí, jelikož média utvářejí naši představu o skutečnosti a jsou neodmyslitelnou součástí našich životů (Schellmann, 2004). To také konstatuje Burton a Jiráček (2001, s. 22) „Média (zvláště „masová“) a mediální komunikace jsou neodmyslitelnou součástí života společnosti“.

Pro hlubší porozumění médiím Schellmann (2004) ve své knize uvádí hned několik definic. Z uživatelského hlediska v denní praxi je pojem média definován jako „...souhrnný výraz pro technické prostředky či nástroje, které slouží k šíření sdělení.“ (Schellmann, 2004, s. 10) Z vědeckého pohledu jsou média „...nejen komunikační kanály schopné transportovat systémy znaků. Jsou to také organizace, tedy „účelné sociální systémy“, a sice komplexní systémy. Tyto systémy mají velký vliv „na všechny myslitelné vrstvy společenského bytí“. Jsou to institucionalizovaná zařízení, která mají svou úlohu v „systému uspořádání společnosti“.“ (Schellmann, 2004, s. 11)

Burton a Jiráček (2001) tvrdí, že média dokážou utvářet a formovat to, co se jedinec dovídá o světě a také, že média mohou být hlavním zdrojem myšlenek a názorů, které se k jedinci dostávají. Konstatují také, že podstata médií spočívá v podílu na socializaci jednotlivce a tím včlenění do společnosti a vztahů, které ve společnosti panují. „Média dokážou ovlivnit jednání a uvažování lidí.“ (Burton, Jiráček, 2001, s. 23)

V moderních společnostech jsou média nástrojem pro šíření sociálních hodnot a norem, právě proto Burton a Jiráček (2001) kladou důraz na důležitost studia médií. Tímto studiem jedinec, skupina či celá společnost zvyšuje možnost kontroly nad interpretací světa, lidí, dějů, vztahů a hodnot, které média nabízí. Blažek (1995, s. 61) konstatuje, že „klíčem k pochopení každého média není, co toto médium samo o sobě dělá nám, ale jakým způsobem s ním nakládáme my.“ Z tohoto nám vyplývá důležitost mediální výchovy.

Mediální výchova vede k mediální gramotnosti, prostřednictvím které jedinci dokážou rozumně zacházet s médii a orientovat se v nich. Mediální výchova je v základním vzdělávání zařazena jako průřezové téma. RVP uvádí, že cílem mediální výchovy je poskytnout žákům základní úroveň mediální gramotnosti, což zahrnuje pochopení fungování a společenské role médií, získání dovedností pro aktivní účast v mediální komunikaci a schopnost kriticky analyzovat mediální obsah. (RVP, 2021)

Média slouží převážně jako zdroj informací a zábavy, což popisují Jiráček s Burtonem (2001) a konstatují, že mít možnost využívat zdroje informací a zábavy patří mezi podstatné parametry, podle kterých člověk posuzuje kvalitu vlastního života (Burton, Jiráček, 2001). Krom těchto dvou, média nesou řadu funkcí, které si přiblížíme o něco níž.

Pro hlubší porozumění médiím si v následující podkapitole představíme klasifikaci médií. Média lze klasifikovat rozličnými způsoby, nicméně my se zaměříme na klasifikace z knihy od Schellmanna (2004) a konkrétněji si popíšeme klasifikaci dle technických kritérií, která je pro tuto práci nejzásadnější.

1.1 Klasifikace médií

Jak již bylo výše uvedeno, klasifikace médií je rozmanitá. Schellmann (2004) uvádí čtyři základní klasifikace, a to konkrétně klasifikaci podle technických kritérií, klasifikaci podle úlohy v komunikačním procesu, klasifikaci podle stupně zveřejnění a v neposlední řadě klasifikaci podle počtu užitých mediálních prvků.

Pro pochopení problematiky této práce nám postačí porozumět klasifikaci podle technických kritérií. Tato klasifikace se zaměřuje na to, nakolik vysílač a příjemce při komunikaci využívají technické prostředky. To lze ještě rozdělit do třech kritérií a to konkrétně na primární, sekundární a terciální média (Schellmann, 2004).

Primární média jsou média, kde není zapotřebí využití technických prostředků. Jak vysílač, tak příjemce se bez nich obejdou, jelikož zde se využívají „lidská média“. Mezi ně řadíme mimiku, gestikulaci a zejména lidský hlas (Schellmann, 2004).

Sekundární média jsou typická tím, že technické prostředky využívá pouze vysílač, který příjemci poskytne médium, jako jsou například tiskoviny (Schellmann, 2004).

Terciální média jsou závislá na využití technických prostředků z obou stran, to znamená, že zde přenos sdělení nutně vyžaduje techniku. Mezi terciální média řadíme elektronická masmédia, což může být rozhlas, televize a internet (Schellmann, 2004). Blažek (1995) zdůrazňuje, že „masová média nejsou ta média, která jsou vnímaná masami, ale ta, která lidi v masy proměňují.“ (Blažek, 1995, s. 19) Blažek také tvrdí, že „masy jsou lidé, kteří se stali hromadně manipulovatelnými, a to právě prostřednictvím masových médií.“ (Blažek, 1995, s. 126) Urban a kol. (2011) zdůrazňují, že masová média jsou důležitou součástí našeho soukromého i veřejného života a významně přispívají k tomu, jak rozumíme světu kolem nás i sami sobě.

Každé z výše uvedených médií má nějakou konkrétní funkci. U některých se tyto funkce prolínají. Pokud mluvíme o funkcích médií, zkoumáme, k čemu tato média mají doopravdy být, k čemu slouží, co skutečně dělají a jaký by měl být účel jejich existence (Burton a Jiráček, 2001). Odpovědi na tyto otázky si uvedeme v další podkapitole, která se zabývá konkrétními funkcemi.

1.2 Funkce médií

„Funkce médií se mění v závislosti na typu uspořádání společnosti, kulturním kontextu a sociálních, politických a ekonomických podmínkách.“ (Burton a Jiráček, 2001, s. 148) Tento měnící se charakter funkcí médií souvisí s řadou dysfunkcí. O tom, jaké jsou skutečné funkce médií, a zda jsou tyto funkce naplněny, se vedou dlouhé diskuze mezi odborníky v oblasti médií. Podstatnou vlastností médií je, že slouží jako fórum pro diskuzi. Dalo by se říct, že jednou z funkcí médií je vyvolávat a zprostředkovávat diskuze o sobě samých. „Média se tedy aktivně podílejí na formulování představ o tom, co by měla dělat (normativní pohled), o tom, co doopravdy dělají (deskriptivní pohled) a koneckonců i o tom, co si lidé myslí, že média dělají (interpretativní pohled).“ (Burton a Jiráček, 2001, s. 149)

Nyní si blíže představíme konkrétní funkce.

Informační funkce

Tyto funkce médií pomáhají publiku utvářet si představu o světě a jeho geografické, společenské a politické existenci (Burton a Jiráček, 2001). Na to lze navázat Pospíšilem a Závodnou (2009), kteří konstatují, že kdyby neexistovala informační funkce médií, byli bychom omezeni o tom, jak vypadá okolní svět. Samozřejmě tento mediální pohled na svět s sebou přináší řadu omezení. „Pro publikum je svět takový, jaký ho média prezentují.“ (Schuster a Špačková, 2020) Tato virtuální realita se pak stává normou a pravdou v našich hlavách (Pospíšil a Závodná, 2009).

Hned po informační funkci si definujeme funkci zábavní.

Zábavní funkce

Tato funkce spočívá ve snaze zabavit konzumenta v jeho volném čase. Příkladem může být sledování filmu, při kterém jsme bavení, aniž bychom museli přemýšlet (Schuster a Špačková, 2020).

Tato funkce médií nabízí publiku zábavu a rozptýlení, nabízejí zdravé pobavení a potěšení, ale také odvádějí pozornost publika od vážných sociálních problémů a nerovností (Burton a Jiráček, 2001; Pospíšil a Závodná 2009). Na další negativní stránky navazuje Schuster a

Špačková (2020), zábavní funkce umožňuje únik do nereálného světa, což vede k problémům orientovat se ve světě reálném, k problémům s navazováním mezilidských vztahů a s prožíváním opravdového života.

Kulturní funkce

Média jsou aktivní součástí kultury naší společnosti, a proto se také podílejí na formování projevů kultury dané společnosti (Schuster a Špačková, 2020; Pospíšil a Závodná, 2009). Dle Burtona a Jiráka (2001) média předávají publiku materiály, ve kterých se naše kultura odráží, a stávají se její součástí. Tyto materiály mají svá specifika, a to konkrétně, že zajišťují kultuře kontinuitu, že vytvářejí masovou kulturu a že udržují v oblasti kultury společnosti daný stav, ale také podporují vůli po změně a růstu.

Sociální funkce

Tato funkce má zásadní význam pro tuto práci, z důvodu podílu na socializaci. To znamená, že nabízejí jedincům vzory chování, které si pak jedinec přebírá za vlastní. Nicméně na socializaci se zaměříme o něco níž. Média, v rámci sociální funkce, ovlivňují mezilidské vztahy, podílejí se na představě o světě, což souvisí s možnou dysfunkcí, která způsobuje dogmaticnost a nereálnost nabízeného pohledu na celý svět (Schuster a Špačková, 2020; Pospíšil a Závodná, 2009). Sociální funkce navazuje na funkci politickou, která nás také do jisté míry ovlivňuje.

Politické funkce

Tyto funkce médií poskytují příjemcům představu o politických událostech, tématech a aktivitách. To příjemcům umožňuje pochopit, jak politika v dané společnosti funguje a jaké názory političtí činitelé zastávají (Burton a Jiráka, 2001; Pospíšil a Závodná, 2009).

Funkce médií jsme si již představili. Zmínili jsme, že tyto funkce médií mohou jedince či celou společnost ovlivňovat. Na to nyní navážeme podkapitolou, která se blíže zaměřuje na vliv médií.

1.3 Vliv médií a jejich rizikovost

Nad vlivem médií na chování, normy, hodnoty a přesvědčení není třeba spekulovat. V dnešní době existuje mnoho výzkumů dokazujících vliv médií. Escobar-Chaves a Anderson (2008) dokazují, že média mají vliv na vznik rizikového chování. Strasburger, Jordan a Donnerstein (2010) dokazují, že nadměrné užívání medií mladistvých má závažné negativní dopady na jejich fyzické i duševní zdraví.

Vliv médií všeobecně, ať formou sledování televize, čtení časopisů, užívání internetových sociálních sítí, lze spatřovat v negativních postojích sebe samého. Sledování hubených modelek, svalnatých mužů může způsobovat nespokojenost se svým vlastním tělem. Giles (2012) konstatuje, že touha vypadat jako modelky a modelové v médiích s sebou nese nezdravé jídelní návyky, které se mohou překlenout do poruch příjmu potravy. Studie Bearmana et al. 2006 dokládá, že až 50% amerických dívek uvedlo, že jsou nespokojené se svou postavou. Pravděpodobnost nejničivějších dopadů souvisejících s nespokojeností s tělem spadá do období pozdní adolescence. Nespokojenost se ovšem netýká jen dívek, roste také nespokojenost se svým vlastním tělem u mladých mužů. Ti trpí nízkým sebehodnocením, a snahou dosáhnout svalové hmoty tvrdým posilovacím režimem, což může vést k nárůstu užívání steroidů. Schooler a Ward (2006) ve své studii uvádí, že míra užívání steroidů u mladých mužů zrcadlí výskyt poruch příjmu potravy u mladých žen.

V této práci si vliv médií rozdělíme do dvou podkapitol podle daného média. Každé konkrétní médium může mít odlišný vliv, ovšem některé se prolínají.

1.3.1 Vliv televizního obsahu

Televize zásadně formuje životní styl lidí, neboť odvedla lidi od čtení knih a celkově změnila způsob, jak lidi nakládají se svým volným časem (Blažek, 1995). Lebedíková (2023) konstatuje, že je televize mocným socializačním činitelem. Pokud se zamyslíme nad obsahem, se kterým se prostřednictvím televize můžeme setkat, lze v něm spatřovat rizikovost. Tuto rizikovost nese převážně násilný a sexuální obsah, který nepřísluší mladistvým divákům. Tento obsah může mladým jedincům zkreslit reálné vnímání světa. Na to navazuje Blažek (1995), který uvádí, že televizní obrazovka poskytuje divákům „konzumentům“ nepravdivý obraz světa. Svět je v televizi podáván zkresleně, je v ní kladen důraz na nepodstatné a podstatné se oproti tomu opomíjí.

Vliv televizního vysílání na dospívající sledovali autoři J. P. Murray a G. Salomon, kteří konstatovali, že sledováním TV pořadů se děti mnohdy cítí starší. Různé pořady, které děti a mladiství sledují, často posilují iluze, které posilují v mysli jedince to, čemu on sám věří a poskytují vnímání toho, co chce vidět. Giles (2012) uvádí, že média jsou „oknem do světa“, na což navazuje Jedlička a kol. (2015), kteří tvrdí že děti a dospívající věří, že to, co sledují v televizi, představuje skutečnost. Další rizikovost televizní obrazovky spatřuje Blažek (1995) v tom, že obrazovka odlákává jedince od přírody a zkracuje jejich kontakt

s kamarády. Celkově lze říci, že obrazovka zbavuje zájmu o cokoliv jiného a stává se tak „první drogou“. (Blažek, 1995, s. 44)

Nyní se zaměříme na násilný obsah. Tomu jsou děti vystavováni již od útlého věku. Jedlička a kol. (2015) uvádí, že násilí se k dětem nedostává pouze skrze kriminální a válečné filmy, ale že násilí se mnohdy vyskytuje i v pohádkách a kreslených filmech. Jenže jak je to s vlivem konzumace násilí na chování? G. Gerbner a L. Gross soudí, že z hodnocení průměrného času stráveného u sledování pohádek a příběhů lze vyvodit důkazy o nárůstu násilného chování, které se v adolescenci může projevit jako rizikové. Dle experimentu R. M. Lieberta a R. A. Barona se konzumace násilí na obrazovce přeměňuje v postupně narůstající agresivitu (Jedlička a kol., 2015). Násilí ovšem lze spatřovat, krom televize, i ve videohrách. Výzkum Bushmana a Andersona (2001) dokazuje, že hraním násilných videoher může vzniknout agresivní chování.

Další vliv televizního obsahu lze spatřit v reklamách. Analytici komunikačních médií tvrdí, že televizní reklamy výrazně posilují tradiční společenské předsudky. J. D. Brown konstatuje, že právě reklama posiluje jednoduché rodové šablony (Jedlička a kol., 2015).

Od televize se přesuneme k obrazovce o něco menší, k počítači. V současné době jedinci tráví hodně času na internetu, proto se zaměříme na jeho vliv vůči adolescentům.

1.3.2 Vliv internetu

Pro mnohé je svět bez internetu téměř nepředstavitelný. Na internetu můžeme najít všechno, co potřebujeme. Dle průzkumu Sociologického ústavu Akademie věd ČR, je pro adolescenty bytí na počítači, mobilním telefonu, nebo na internetu a sociálních sítích, jednou z pěti nejoblíbenějších způsobů trávení volného času (Lebedíková, 2023).

Internetové sociální sítě vytvořily nové formy komunikace. Internet lze nazvat masovým komunikačním prostředkem. Jedlička a kol. (2015) zdůrazňují, že tato obrovská komunikační síť umožňuje uživatelům prezentovat různé identity, ať jejich vlastní tak i ty falešné. Rizikovitost zde představuje nevědomost, kdo reálně sedí za druhou obrazovkou. Další riziko, co se týče online světa, představuje potenciální výskyt kyberšikany, která v některých případech končí až sebevraždou.

Problém nastává také v moment, kdy je mnohem častěji preferována online komunikace oproti komunikaci tváří v tvář. Pozitivní stránku těchto sítí lze spatřovat v tom, že otevírají jedincům možnost veřejně sdílet své frustrace a názory, což některým jedincům může

poskytnout pocit začlenění, vzájemnosti či příslušnosti ke společenství (Jedlička a kol., 2015).

Další negativní vliv lze spatřovat v tom, že internet a digitální média přispívají k tomu, že se teenageři stávají méně aktivními a preferují pasivnější formy zábavy, což narušuje prostor pro hledání sebe sama, experimentování s různými rolemi a vytváření si vlastní identity (Nováková, 2015). Na totéž shrnuje Jedlička (2015), který ve vlivu elektronických sítí spatřuje negativní, ale i na druhou stranu pozitivní vlivy. „Od okamžiku, kdy jedinec vstoupí do elektronických sítí, stává se členem nového velkého společenství a sdíleného světa se všemi jeho protiklady, konflikty, omezeními, ale i prostory pro seberealizaci.“ (Jedlička a kol., 2015, s. 54)

Značný vliv nejen televize, ale i internetu spočívá v tvorbě a ve zpevnování mravních hodnot. Těchto hodnot jedinci docílí socializací, která může být daným médiem ovlivněna. „Elektronická média se stala nepřehlédnutelným komunikačním prostorem a mocným socializačním prostředkem.“ (Jedlička a kol., 2015, s. 47) Z tohoto je zřejmé, že média v socializaci představují důležitou roli. Co samotná socializace je si představíme v následující kapitole.

2 SOCIALIZACE V OBDOBÍ ADOLESCENCE

Socializace z obecného hlediska představuje celoživotní proces zespoleňování člověka. Jedlička a kol. (2015) uvádí, že socializaci lze chápat jako proces formování a rozvoje osobnosti pod vlivem vnějších podnětů. Mezi tyto podněty řadíme působení všech věcí, rostlin, zvířat i lidí, které člověka obklopují. To znamená i médií v tomto „digitálním světě“. Jak uvádí Jedlička a kol. (2015) v průběhu socializace si jedinec osvojuje hodnoty, normy a dovednosti vytvořené kulturou, do níž se narodil, neboli „nabývá smysl pro to kým je a kam patří“ (Jedlička a kol., str. 15, 2015). Proces socializace probíhá v biologické a sociální posloupnosti. Jedinec je socializován od narození, následně během dětství a dospělosti, dále během raného až pozdního stáří. Prostřednictvím socializace jedinců se společnost neustále obnovuje a vyvíjí (Jedlička a kol., 2015).

Sloboda (2015) uvádí, že jednou z nejdůležitějších sociálních skupin, které do procesu socializace vstupují, je rodina. Rodina je primární a klíčový socializační činitel, od kterého se navazuje na všechny další. Tyto socializační činitele, kteří se podílí na socializaci jedinců, si nyní blíže představíme s důrazem na média.

2.1 Socializační činitele

To, že socializaci jedince ovlivňuje jeho okolí a všechny vnější vlivy jsme si již objasnili. Klíčoví pro socializaci jsou její činitele. Těmito činiteli, v socializaci, jsou jednotlivci, skupiny, nebo organizace, kteří přímo ovlivňují chování jedince (Jedlička a kol., 2015).

Řada autorů uvádí tři hlavní socializační činitele. Tito činitele jsou individuálně podmíněné vývojovým obdobím, ve kterém se jedinec zrovna nachází. Primární socializační činitel, který by v ideálním případě měl být vždy stejný, je rodina. Sekundárním vrstevnická skupina a terciálním bývá označována škola či školské prostředí, která bývá v průběhu jedincova života nahrazena pracovním prostředím. S novou dobou a novými technologiemi jsou považována jako další socializační činitel i média.

Rodinné prostředí jako socializační činitel

Jak již bylo zmíněno, rodina je primárním socializačním činitelem. Jedlička a kol. (2015) popisuje rodinu jako primární společenskou skupinu, v jejím rámci se utvářejí základní charakteristiky duševního života jedince. Rodina slouží jako zprostředkující skupina mezi jedincem a společností. Sloboda (2015) charakterizuje rodinu jako společnost, která se neustále dynamicky proměňuje a odlišuje se od jiných sociálních skupin svými

dlouhotrvajícími a udržovanými vztahy. Funkce rodiny je v socializaci klíčová pro vývoj jedince, protože rodina vytváří prvotní citové vazby, které mají dlouhodobý vliv na duševní život jedince. Díky rodině si jedinec odnáší základní modely citů a modely chování, také si osvojuje stupnici základních hodnot a tím se připravuje na společenský život. Socializační funkce rodiny zajišťuje uspokojování biologických potřeb dítěte, podmínky pro zrání a růst, přípravu na přijetí rolí a vzorů jednání. Rodina je klíčová pro mediální výchovu jedince. Děti se již v útlém věku setkávají s médi a to právě v rodinném prostředí (Sloboda, 2013). Socializační funkce rodiny v této oblasti zahrnuje předávání znalostí o bezpečném a zodpovědném používání médií. Rodina je klíčová pro vybudování základu budoucího jednání mimo ni v dalších společenských skupinách (Jedlička a kol., 2015).

V období adolescence se jedinci odprošťují od rodinného prostředí a ztotožňují se více s vrstevnickou skupinou, kterou si v tuto chvíli přiblížíme.

Vrstevnická skupina jako socializační činitel

Důležitost této skupiny stoupá v období puberty a adolescence, jak jsme již zmínili, kdy se jedinci mají tendenci osamostatňovat a odlučovat od rodinného prostředí. Vrstevnická skupina jedinci poskytuje uznání a pocit, že někam zapadá, vztahy v této skupině jsou rovnocenné. Tyto adolescentní vrstevníky nejčastěji spojuje období vzdoru, které je typické testováním trpělivosti rodičů a vychovatelů, se kterými v tomto období nedokážou plně vycházet a svěřovat se jim. Tato skupina je klíčová pro hodnocení sám sebe, což bývá ovlivňováno tím, do jaké míry je jedinec touto skupinou akceptován. Akceptace vrstevnickou skupinou je ovlivněna socioekonomickým statusem rodiny. Na příkladu si uvedeme značku mobilního telefonu. Pokud jedinec nevlastní „dostatečný“ mobilní telefon, nemá počítač, televizi a další média, může se stát, že není akceptován vrstevnickou skupinou, která tyto možnosti má. (Jedlička a kol., 2015). Sloboda (2015) zdůrazňuje, že role vrstevnické skupiny v socializaci může být oslabena vlivem médií. To především v preferenci online komunikace, oproti komunikace v reálném světě.

Škola a školní prostředí jako socializační činitel

Škola představuje terciální socializační činitel, jehož primární funkcí je adaptace dítěte na společnost a přijetí sociálních norem a autorit. Podle Jedličky a kol. (2015) je školní prostředí nezastupitelné v procesu formování lidské osobnosti. Z pohledu společnosti je cílem školy vychovat z dětí zodpovědné občany, kteří jsou vybaveni vědomostmi a dovednostmi

potřebnými pro adaptaci na společnost. Klíčovou roli ve školním prostředí hraje učitel, který působí na rozvoj mravního profilu a společensky přijatelného chování. Učitelé nejenže předávají vědomosti o sociálním a politickém uspořádání, ale stávají se také klíčovými aktéry v oblasti mediální výchovy. Žáci se v rámci mediální výchovy učí analyzovat a kriticky hodnotit obsahy, které média nabízejí, a rozpoznávat různé formy mediálního vlivu na jejich chování a postoje. Škola aktivně formuje sociální postoj žáků k sobě samým, k ostatním jedincům a k širšímu světu. Tímto způsobem přispívá k formování integrovaných a respektujících členů společnosti (Jedlička a kol., 2015).

Média jako socializační činitel

Mediatizací společnosti média vytvořila velkou konkurenci tradičním socializačním institucím, jako je škola, rodina a vrstevnická skupina. V současnosti jsme médii obklopeni na každém rohu, média jsou všude kolem nás a s námi. Dělají nám společnost od rána do večera. Od čtení zpráv u snídaně, přes poslech rádia cestou do školy nebo práce, až po sledování večerních zpráv a relaxaci sledováním filmu před spaním. Socializační funkci médií popisuje Sloboda (2013), který uvádí, že nás média spoluformují, spoluvychovávají a socializují. Média slouží jako prostředek masové komunikace, na což navazuje Jedlička a kol. (2015), kteří tvrdí, že se elektronická média stala nepřehlédnutelným komunikačním prostorem a mocným socializačním prostředkem. Také uvádí, že transformací komunikačního prostoru bude docházet ke stále větším změnám společnosti a to navazuje na přehodnocování hodnot. Na to lze navázat Slobodou (2015), který spatřuje vliv vzorů, hodnot a vzorců chování, předávaných skrze média, na socializačně- výchovné působení rodiny. Sloboda (2015) také popisuje, že média vstupují do socializace i ve vrstevnické skupině, kde děti chtějí vlastnictvím toho správného mobilního telefonu zapadnout do kolektivu. To opět spadá do primárního socializačního činitele, protože vlastnictví mediálních technologií souvisí ekonomickou situací rodiny a s jejím sociálním postavením, což spadá pod sociálně-ekonomickou funkci rodiny.

Nyní se zaměříme na cílovou skupinu této práce, na adolescenty.

2.2 Adolescenti v průběhu socializace

Adolescenti jsou specifická skupina mladistvých, pro kterou jsou typické komplexní změny v somatické, psychické i sociální oblasti. Období adolescence neboli dospívání, Vágnerová (2012) označuje jako přechodnou dobu mezi dětstvím a dospělostí. Mezi adolescenty řadíme jedince od 10 do 20 let života.

Dle Macka (2003) je adolescence důležitým obdobím v životě jednotlivce, ale má i společenskou hodnotu prostřednictvím začlenění podstatných společenských rolí do osobnosti dospívajícího.

Dospívání představuje specifickou životní etapu, je to období typické hledáním a přehodnocováním za cílem vytvořit si vlastní identitu (Vágnerová, 2012). Média formují a ovlivňují sociální interakce a identitu adolescentů. Média, jako internet a televize, představují silné nástroje, které mohou ovlivnit sebepojetí adolescentů, jejich vnímání světa a sociálního prostředí. Sobotková a kol. (2014) zdůrazňují, že během adolescence dochází k zásadnímu nárůstu významu sebepojetí, které je ovlivňováno názory a hodnocením vrstevníků a dalšími pro adolescenty významnými osobami. Dospívající si, v období adolescence, začíná být vědom svých emocionálních prožitků, zabývá se hledáním odpovědí na otázky, které směřují k jeho sebevymezení, sebehodnocení a jeho smyslu života. Důležité události, pocity a zkušenosti z tohoto období nikdy nezapomene a nese si je v mysli a pocitech po celý život (Macek, 2003).

Adolescence se dá rozdělit do různých časových období. Každý autor klasifikuje adolescenci rozlišně. Macek (2003) dělí adolescenci na tři etapy, a to konkrétně na časnou adolescenci, střední adolescenci a pozdní adolescenci. Vágnerová (2012) tohle období rozděluje na ranou adolescenci, která probíhá prvních pět let, a pozdní adolescenci, která je časově vymezena dalšími pěti lety. V této práci se budeme řídit dělením dle Vágnerové.

Raná adolescence

Raná adolescence je fáze mezi 11. a 15. rokem života, kdy dochází k tělesnému a pohlavnímu dozrávání. Během tohoto období se adolescenti odprošťují od rodiny a důležitou sociální skupinou se pro ně stávají vrstevníci. Pro osobnostní rozvoj dospívajících jsou důležité obdobné sociální skupiny a instituce jako v mladším školním věku, nicméně jejich význam a vliv se mění. Rodina, i přesto, že se dospívající od ní snaží odpoutávat a osamostatňovat se, je stále důležitým sociálním zázemím. Škola je pro dospívající v tomto období důležitá spíše z hlediska dostat se do vyššího školského zařízení. Dále je důležité v tomto období podtrhnout volnočasové zařízení, které dospívajícímu poskytují možnost rozvíjet své schopnosti a dovednosti a také v některých případech kompenzovat negativní vliv rodiny a školy. Vrstevnická skupina je zpravidla klíčová, protože dospívajícímu poskytuje možnost se zde identifikovat a také je zdrojem potřebné emoční a sociální opory. V adolescenci se jedinec od rodiny odklání a emancipací podporuje rozvoj kompetencí, které jsou klíčové pro nezávislost. „Potvrzení vlastní kompetentnosti slouží jako obrana proti nejistotě“

(Vágnerová, s. 370, 2012). S potřebou jistoty souvisí také potřeba citové akceptace, kterou lze pojímat jako „potřebu přijatelné pozice ve světě“. Jedním z úkolů tohoto období je dosažení nové přijatelné pozice a tím i potvrzení určité jistoty.

Pro období rané adolescence je důležitým sociálním mezníkem ukončení povinné školní docházky a volba dalšího směřování, a získání občanského průkazu v 15 letech (Vágnerová, 2012).

Pozdní adolescence

Období pozdní adolescence Vágnerová (2012) vymezuje přibližně od patnácti do dvaceti let. Tohle období je typické pro komplexnější psychosociální změny, kdy se mění osobnost dospívajícího i jeho společenské postavení. Je to fáze přechodu do dospělosti, kdy je jedinec v rámci socializace čím dál víc akceptován jako dospělý a společnost od něj očekává odpovídající chování a zodpovědnost. Role, které adolescenti získávají, jsou často vnímány jako prestižnější než role z dětství a zahrnují například předprofesní roli studenta či učně, profesní role směřující k ekonomické nezávislosti, role spojené s vrstevnickými skupinami, role blízkého přítele, a nakonec i partnerské role, které vyplňují emocionální a sexuální potřeby. Pozdní adolescence, oproti rané, bývá stabilizačním obdobím pro vztahy mezi dospívajícím a rodiči, avšak dospívající nadále rozvíjí vztahy s vrstevníky a to především v oblasti partnerství. Smyslem pozdní adolescence je poskytnout jedinci čas a možnost, aby porozuměl sám sobě, zvolil si, čeho chce v budoucnosti dosáhnout a osamostatnil se ve všech oblastech, v nichž to současná společnost vyžaduje. Pro období pozdní adolescence je důležitým sociálním mezníkem ukončení profesní přípravy, následované nástupem do zaměstnání či pokračování ve studiu. S tím je spojeno dosažení či oddálení ekonomické samostatnosti. (Vágnerová, 2012).

Rizika v adolescenci

Dolejš a Orel (2017) adolescenci popisují jako nejdynamičtější vývojovou etapu, ve které dochází k výrazným změnám, které s sebou přinášejí mnoho nedorozumění, nástrah a překážek, což bývá doprovázeno s experimentováním, které s sebou může nést nebezpečí v podobě rizikových činností a aktivit. Stejnou myšlenku zmiňuje i Sobotková a kol. (2014), kteří adolescenci popisují jako jedinečné období pro porozumění patologii lidského jednání a pro identifikaci příčin neúspěšného vývoje člověka. Právě v adolescenci se objevuje mnoho rizikových faktorů, které mohou negativně ovlivnit jak fyzické, tak psychické zdraví. Toto období je náchylnější pro vznik psychiatrických diagnóz, jako jsou deprese, problémy s

chováním a poruchy příjmu potravy. V kontextu vlivu médií se rizikové chování v adolescenci navyšuje. Jak jsme si již zmínili, média mohou být významným socializačním činitelem, který ovlivňuje vývoj adolescentů, zejména skrze obsah, který se k nim prostřednictvím médií dostává. V následující kapitole se budeme podrobněji zabývat rizikovým chováním, které souvisí s médii.

3 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

Rizikové chování představuje takové chování, které přímo či nepřímo ústí v psychosociální nebo zdravotní postižení jedince, jiných osob, majetku nebo prostředí. Macek (2003) uvádí, že rizikové chování nejsou jen zjevně společensky nebezpečné aktivity, ale jsou to i různé druhy chování poškozující zdraví a přirozený vývoj.

Na vznik rizikového chování působí dva faktory, protektivní a rizikové. Protektivní faktory představují řadu faktorů, které nepodporují rizikové chování u adolescenta, z tohoto důvodu si přiblížíme pouze ty rizikové. Mezi rizikové faktory se řadí osobnostní rysy, biologické faktory, vlastní chování jedince a zejména sociální prostředí, což nám opět spadá do socializace.

Vznik rizikového chování u adolescenta může být podmíněn výchovou, při které jsou rodiče pro adolescenta určitým vzorem a adolescent napodobuje jejich jednání, ať je či není rizikové. Velký vliv také představuje sekundární socializační činitel, a tou je vrstevnická skupina. To, že vrstevnická skupina jedinci poskytuje možnost „někam zapadnout“ a tím mu poskytuje pocit uznání, jsme si již zmínili, nicméně tato skutečnost s sebou nese určité riziko. To lze spatřovat v rizikovém chování vrstevníků, kdy je jedinec, aby zapadl do této vrstevnické skupiny, schopen rizikové chování napodobit, i přesto, že se s ním neztotožňuje, jen aby mezi ostatní zapadl. Mimo jiné má vliv na rizikové chování také společnost a celkově prostředí, ve kterém jedinec žije. (Dolejš, Orel, 2017).

Pod pojem rizikové chování, můžeme zařadit širokou škálu různých druhů chování a jednání. Sobotková a kol. (2014) a Dolejš a Orel (2017) uvádí tyto:

Problémové chování, které představuje nejlehčí typ rizikového chování a překračuje obecné normy společnosti; maladaptivní chování představuje chování nepřizpůsobivé a sociálně nežádoucí; protispolečenské chování, jak již z názvu vyplívá, představuje chování, které narušuje základy společnosti; abnormální chování představuje chování škodlivé a odlišné od morálního a sociálního řádu dané společnosti; disociální chování má krátkodobou podobu a je to chování za hranicí společenských norem; asociální chování lze popsat jako chování, které vybočuje mimo hranice běžné normy a nemá charakter trestné činnosti; antisociální chování je jakékoliv protispolečenské chování ve formě kriminálních činností; delikventní chování představuje chování, které překročilo hranice vymezené zákonem či předpisem, což se přináší újmu buďto jedinci nebo společnosti a v neposlední řadě deviantní chování, je chování, které se považuje za odlišné od normy.

Rizikové chování u adolescentů se projevuje v různých formách aktivit. MŠMT uvádí jako rizikové převážně tyto aktivity: agresí, šikanu, kyberšikanu a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie; záškoláctví; závislostní chování, užívání návykových látek, netolismus, gambling; rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů; spektrum poruch příjmu potravy; negativní působení sekt a sexuální rizikové chování (MŠMT, 2010).

V tuto chvíli se zaměříme na vybrané druhy rizikového chování, které bývá médií podpořeno. Rizikový v rámci médií bývá především jeho obsah, což jsme si již uvedli v první kapitole. Násilné filmy, videa, hry mohou vyvolat agresivitu, což jsme si doložili výzkumem Bushmana a Andersona (2001). Nadměrné užívání internetu může vyvolat závislost, neboli netolismus. Mediální obsah, ať v televizi, nebo na různých sociálních platformách ovlivňuje zdravé sebepojetí, což může vyvolat nezdravé stravovací návyky nebo nezdravý přístup k sexualitě. Další riziko, které internet představuje je kyberšikana.

Agresivita, šikana, kyberšikana

Agrese je typ chování zaměřeného na dosažení určitých cílů, které často zahrnuje manipulaci. Petrišcová (2012) uvádí, že šikana je závažná forma agrese, při níž jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje jednomu či více spolužákům.

Kyberšikana je specifická forma agrese, která se realizuje prostřednictvím digitálních technologií a může být jak úmyslná, tak neúmyslná, například v případě nevhodných vtipů, které se dále šíří internetem. Kyberšikana může zahrnovat opakované útoky jak od původního agresora, tak od sekundárních útočníků, což jsou ti, kdo se do šikany přidávají později (MŠMT, 2010).

Závislostní chování- netolismus

Internet se stal nezbytnou součástí našeho každodenního života. Problémem může být, když se internet do života některých jedinců začlení tak výrazně, že to u člověka vyvolá abstinenci příznaky. Tento fakt představuje netolismus, neboli závislost na tzv. virtuálních drogách (Státní zdravotní ústav). MŠMT (2010) netolismus označuje jako závislost na tzv. virtuálních drogách, mezi které patří zejména počítačové hry, sociální sítě, internetové služby, virální videa, mobilní telefony a jiné. Netolismus řadíme mezi nelátkové závislosti. Státní národní ústav uvádí, že netolismus existuje v různých podobách, které si nyní představíme:

Závislost na virtuální sexualitě, která představuje nutkání jedince častého používání webů s pornografickým obsahem; závislost na virtuálních vztazích, která představuje věnování se vztahům přes online seznamky; internetové kompulze, do kterých řadíme např. hraní online her, internetové nakupování, internetové sázení, virální videa,..; přetížení informacemi, v rámci nadměrného surfování a hledání a také závislost na počítači či mobilním telefonu. S netolismem se pojí řada tělesných a psychologických a sociálních rizik. Fyzická rizika představují bolesti šíje, ramen, bederní páteře, zad, kloubů, zápěstí. Sedavý způsob života může vést k rozvoji obezity, vzniku cukrovky a srdečně- cévního onemocnění. Nyní si přiblížíme psychologická a sociální rizika. Nadměrné užívání výše vyjmenovaných médií se projevuje nepravidelností v režimu. Bývá narušen spánkový režim i pravidelný příjem potravy. Zhoršují se vztahy v rodině, ve škole i mezi kamarády. Zatěžování nervového systému vede k poruchám paměti a komunikačních schopností. Předpokládá se také větší sklon k agresivitě, rvačkám, šikanování, nepřátelskému nebo podezřivému ladění. Obecně se dá říci, že rizika spojená s netolismem rostou zejména u těch, kteří již mají problémy v reálném světě a ty kompenzují ve světě virtuálním (MŠMT, 2010; NZIP).

Spektrum poruch příjmu potravy

Tyto poruchy se projevují velmi různě. Souvisí s příjmem potravy, který není vyvážený. Rozlišují se tři formy poruch příjmu potravy: mentální anorexii, bulimii a psychogenní přejídání. Tyto druhy se mohou navzájem kombinovat. Pro poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o dosažení štíhlosti a její udržení. Jedná se o psychiatrické onemocnění, které u třetiny pacientů končí úmrtím. Rizikové faktory vzniku poruch příjmu potravy jsou různé, můžeme zde zařadit rodinné, sociokulturní, individuální i biologické faktory (MŠMT, 2010; NZIP; Papežová, 2010).

Nyní si blíže představíme dané poruchy:

Mentální anorexie představuje stav, kdy jedinec omezuje jídlo na minimum, anebo dokonce úplně hladoví, své tělo vnímá zkresleně; mentální bulimie představuje opakované epizody přejídání a následné zvracení z důvodu pocitu viny; psychogenní (záchvatovitě) přejídání, představuje také epizody nezvladatelného přejídání s rozdílem, že jedinec se nesnaží potravu vyloučit (NZIP).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMU

V tomto výzkumu se zaměřujeme na **vliv médií na vznik rizikového chování u žáků základní a středních škol**. Média (zvláště „masová“) a mediální komunikace jsou neodmyslitelnou součástí života společnosti (Jirák, 2001).

Na základních i středních školách se stávají média běžnou pomůckou vyučování. Média mohou mít pozitivní účinky během vzdělávání, ale do jisté míry můžeme média označit za rizikový faktor v oblasti rozvoje jedince.

Jak uvádí Jirák (2001), média dokážou ovlivnit jednání a uvažování lidí. Podstatná moc médií spočívá v tom, že se podílejí na socializaci jednotlivce, na jeho včlenění do společnosti, a tím na formování jedince a na utváření podoby společnosti a vztahů, které v ní panují (Jirák, 2001).

Nadměrné užívání medií mladistvých mívá závažné negativní dopady na jejich fyzické i duševní zdraví (Strasburger, Jordan, Donnerstein, 2010).

Jak ukazuje zahraniční výzkum Escobar-Chaves, Anderson, (2008) média mají vliv na vznik rizikového chování. Proto nás zajímá, jaký mají žáci pohled na vliv médií na rizikové chování.

Tato práce je zaměřena na zkoumání vztahu médií na vznik rizikového chování a především na seznámení se s pohledem mladistvých na tuto problematiku.

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je **zjistit, jaký mají žáci názor na vliv médií na vznik rizikového chování**. Prvním dílčím cílem je **zhodnotit vnímání vztahu mezi mediálním obsahem a rizikovým chováním žáky**. Zároveň chceme **identifikovat úroveň mediální gramotnosti a schopnost kritického využívání médií**. Chceme také **ověřit, zda žáci vykazují známky rizikového chování**. Dalším cílem je **zjistit jaké konkrétní vzorce rizikového chování žáci na sobě vnímají a zjistit jaké formy médií žáci využívají nejčastěji**.

4.2 Výzkumné otázky a hypotéza

Hlavní výzkumná otázka: **Jaký je názor žáků na vliv médií na vznik rizikového chování?**

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jak žáci vnímají vztah mezi mediálním obsahem a rizikovým chováním?

HYPOTÉZA: Žáci střední školy vnímají vliv médií na rizikové chování významněji, než žáci základní školy.

2. Jakou úroveň mediální gramotnosti a schopnosti kritického využívání médií vykazují žáci?
3. Jaké známky rizikového chování vykazují žáci?
4. Jaké konkrétní vzorce rizikového chování u sebe žáci vnímají?
5. Jaké konkrétní formy médií žáci využívají nejčastěji?

4.3 Pojetí výzkumu

Za účelem zjištění, jak žáci vnímají vliv médií na vznik rizikového chování a jaký mají subjektivní pohled na tuto problematiku (výzkumné otázky 1-5), jsme zvolili kvantitativní výzkumné pojetí, protože chceme zmapovat, jaké konkrétní formy médií žáka ovlivňují nejvíce a ověřit v jakých oblastech rizikového chování média na žáky působí. V rámci kvantitativního pojetí ověříme hypotézu srovnání mezi dvěma skupinami žáků, a to konkrétně mezi žáky základních škol a středoškoláky.

4.4 Výzkumný soubor

Základní výzkumný soubor tvoří žáci 7., 8. a 9. tříd základní školy ve Zlínském kraji a žáci 1., 2. a 3. ročníků střední školy v Moravskoslezském kraji.

Tyto dvě skupiny respondentů jsme pro náš výzkum vybrali z důvodu, že spadají do vývojového období adolescence. Tohle období je klíčové ve vývoji jedince, z důvodu, že v něm dochází k formování identity. Socializace v období adolescence je typická formováním osobnosti prostřednictvím okolních vlivů. Mezi tyto okolní vlivy můžeme řadit i média. Adolescence je období charakteristické komplexní proměnou osobnosti v tělesné, psychické i sociální oblasti, které lze rozdělit na dvě části. Na ranou adolescenci, která je také označovaná jako pubescence a je časově lokalizována přibližně mezi 11. -15. rokem. Do tohoto vývojového období nám spadá první skupina respondentů- žáci ZŠ. Druhou fází je pozdní adolescence, která trvá přibližně od 15 do 20 let. Do tohoto vývojového období nám spadá druhá skupina respondentů- žáci SŠ (Vágnerová, 2012).

Zahrnutí obou skupin respondentů nám umožňuje testovat hypotézu, která porovná rozdíly mezi respondenty.

Dle školského zákona č. 561/2004 Sb. základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat,

chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.

Téměř u všech sledovaných forem rizikového chování zaznamenaly základní školy nárůst jeho výskytu. Skokový nárůst výskytu je zaznamenán u kouření a užívání návykových látek, dalšími formami rizikového chování, které školy identifikovaly, jsou dlouhodobě záškoláctví, šikana, verbální agrese vůči učiteli, poškozování majetku, kyberšikana, vandalismus a agrese, násilí a ublížení na zdraví. (Výroční zpráva České školní inspekce, 2022/2023)

Dle školského zákona č. 561/2004 Sb. střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. (Česko, 2004)

Ředitelé středních škol uváděli, že ve školním roce 2021/2022 řešili zejména záškoláctví a kouření. Oproti předchozímu školnímu roku školy více identifikovaly kyberšikanu a šikanu a verbální agresi vůči učiteli. Třetina škol také uvedla, že se potýká s nadměrným nebo problémovým užíváním technologií (internet, hry, mobil). Nárůst používání digitálních technologií může mít přímou souvislost s distanční výukou, která se odehrávala ve většině případů v online prostředí. (Výroční zpráva České školní inspekce, 2022/2023)

Výběrový výzkumný soubor tvoří studenti Střední školy (SŠ) v Ostravě a Základní školy (ZŠ) v Uherském Hradišti. Z oslovených šesti škol, tří základních a tří středních, nám právě tyto dvě vyšly vstříc pro participaci na našem výzkumném šetření.

Tito respondenti byli vybráni na základě **záměrného výběru** a to na základě dostupnosti respondentů (Vojtíšek, 2012). Počet respondentů byl celkem 113. Níže vkládáme tabulku pro větší přehled.

Tabulka 1 Respondenti

ŠKOLA	TŘÍDA	POČET RESPONDENTŮ
ZŠ	7.	33
	8.	14
	9.	9
SŠ	1.	15
	2.	30
	3.	12

4.5 Výzkumná metoda a technika

Vzhledem ke kvantitativnímu pojetí výzkumu jsme zvolili jako metodu sběru dat dotazníkové šetření s vlastní konstrukcí dotazníku. Dotazník je tvořen 29 očíslovanými položkami. Tyto položky obsahují otázky otevřené, polouzavřené i uzavřené a také škálové položky typu Likertovy škály, kde se nachází 5 stupňů odpovědi (1-zcela souhlasím až po 5- zcela nesouhlasím).

V úvodu dotazníku byly uvedeny základní informace, jaký je cíl výzkumného šetření, také byli respondenti krátce seznámeni s tematikou a byly zde uvedeny vysvětlivky pojmů, které se následně v dotazníku objevují, v neposlední řadě byli informováni o zachování anonymity. Vyplnění dotazníku se odhaduje přibližně na 10 minut.

Dotazník použitý pro tento výzkum byl vytvořen tak, aby položky korespondovaly s výzkumnými cíli a otázkami. Inspirací pro tento dotazník byl standardizovaný dotazník SNAS (Shahnawaz a Rehman, 2020). Tento dotazník obsahuje okruhy nápadnost, modifikaci nálady, toleranci, vybrání, konflikt a relaps. Pro náš dotazník jsme vybrali položky z okruhu nápadnosti, modifikace nálady a konfliktu. Přebrali jsme celkem 5 položek z dotazníku SNAS: 2., 5., 6., 16. a 17.

Dotazník byl vytvořen v programu Survio. Před realizací výzkumu byl proveden předvýzkum, jehož cílem bylo zjistit srozumitelnost položek v dotazníku. Předvýzkum byl proveden u žáků sedmi žáků 8. třídy ZŠ, kteří nám poskytli zpětnou vazbu. Na jejich popud byly přidány další možnosti odpovědi k otázce číslo 20 a 21. Upravená verze byla následně zaslána do ZŠ, pro vyplnění 7. 8. a 9. tříd a také do SŠ, pro vyplnění prvních třech ročníků.

4.6 Metody analýzy dat

Pro hlavní výzkumný cíl, tohoto výzkumu, **zjistit jak žáci vnímají souvislost médií na vznik rizikového chování**, byly aplikovány následující kroky.

Pro analýzu dat nám sloužila webová stránka Survio.com a aplikace Microsoft Excel. Položky 2-16 jsme převedli do tabulek četnosti. Absolutní četnost jsme převedli do četnosti relativní a následně vytvořili grafy. Data vyobrazená v grafech doplňujeme deskriptivní analýzou. Položku č. 17 jsme převedli do četností a následně vypočítali průměr

v aplikaci Microsoft Excel, poté jsme vytvořili graf. Položka 18. byla seřazovací, tu jsme vyhodnotili skórováním. Otevřená, 19. položka byla roztříděna do kategorií, podle odpovědí, které respondenti zmiňovali nejčastěji. Položka č. 20 umožnila respondentům vybrat více možností, my poté vytvořili graf ale četnosti odpovědí. Vyhodnocení 21. položky probíhalo stejně jako u položky 18. Vyhodnocení 22. položky probíhalo totožně jako u položky č. 19. Položka 23. nabízela respondentům na výběr z možností, vyhodnocení probíhalo převedením do grafu dle četností. Vyhodnocení 24. a 25. položky proběhlo opět totožně jako vyhodnocení 19. a 22. položky, neboli rozdělením do kategorií. Položky č. 26-28 byly škálové, ty jsme také převedli do tabulek četnosti a vytvořili z nich grafy. Poslední 29. položka umožňovala respondentům výběr z více možností, z těch jsme dle četnosti vytvořili graf.

K ověření hypotézy, která vyplívá z položky č. 7, jsme využili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Tento test jsme zvolili v závislosti ověření souvislosti mezi dvěma jevy (Chráška, 2007).

5 ANALÝZA DAT VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

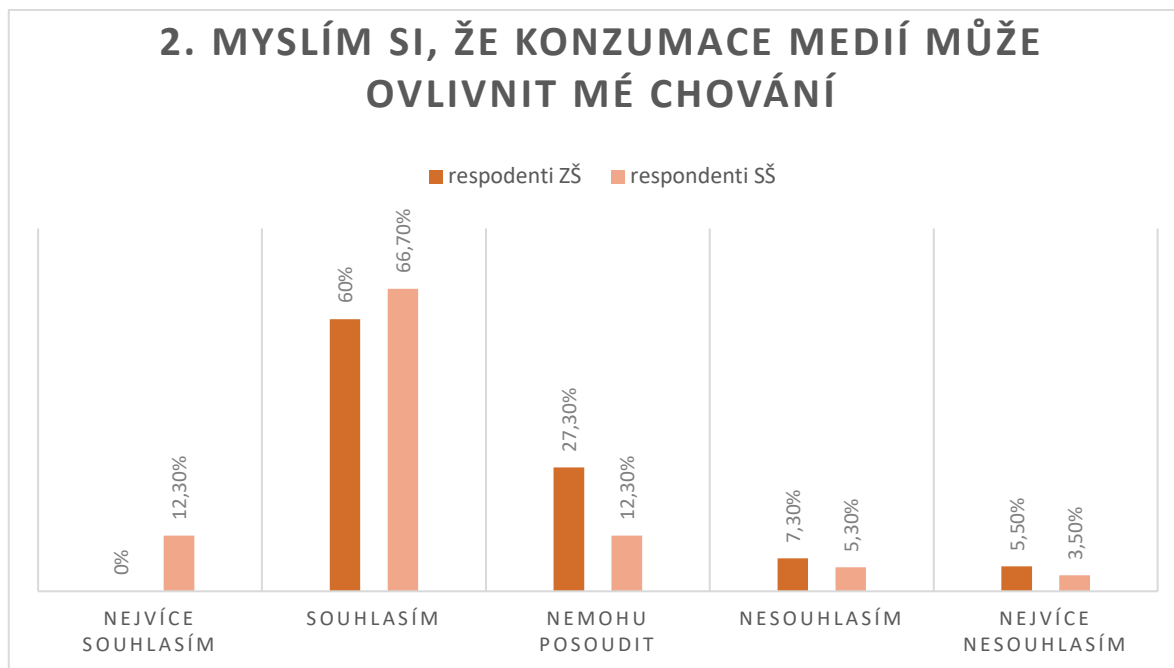
Dotazníkové šetření proběhlo v období od 15. února do 29. února 2024. Dotazník byl přístupný 15 dní na webu Survio.com. Dotazníkové šetření vyplnilo celkem 113 respondentů, s tím, že jeden respondent byl z vyhodnocování vyloučen z důvodu nevalidních výsledků. Zdrojem vyhodnocení dat byl převážně web Survio.com a také aplikace Microsoft Excel. Níže uvádíme tabulku pro zřetelnější přehled, jaké dotazníkové položky spadají pod daný výzkumný cíl našeho šetření.

Tabulka 2 Dotazníkové položky korespondující s VC

Výzkumný cíl	Dotazníkové položky
Zhodnotit vnímání žáků vlivu mezi mediálním obsahem a rizikovým chováním.	2; 7; 23
Identifikovat úroveň mediální gramotnosti a schopnost kritického využívání médií.	3; 5; 12; 13
Ověřit, zda žáci vykazují známky rizikového chování.	4; 6; 8; 9; 10; 11; 14; 15; 16; 17; 20; 26; 27; 28
Zjistit jaké vzorce rizikového chování žáci na sobě vnímají.	22; 25; 29
Zjistit jaké formy médií žáci využívají nejčastěji.	18; 19; 21; 24

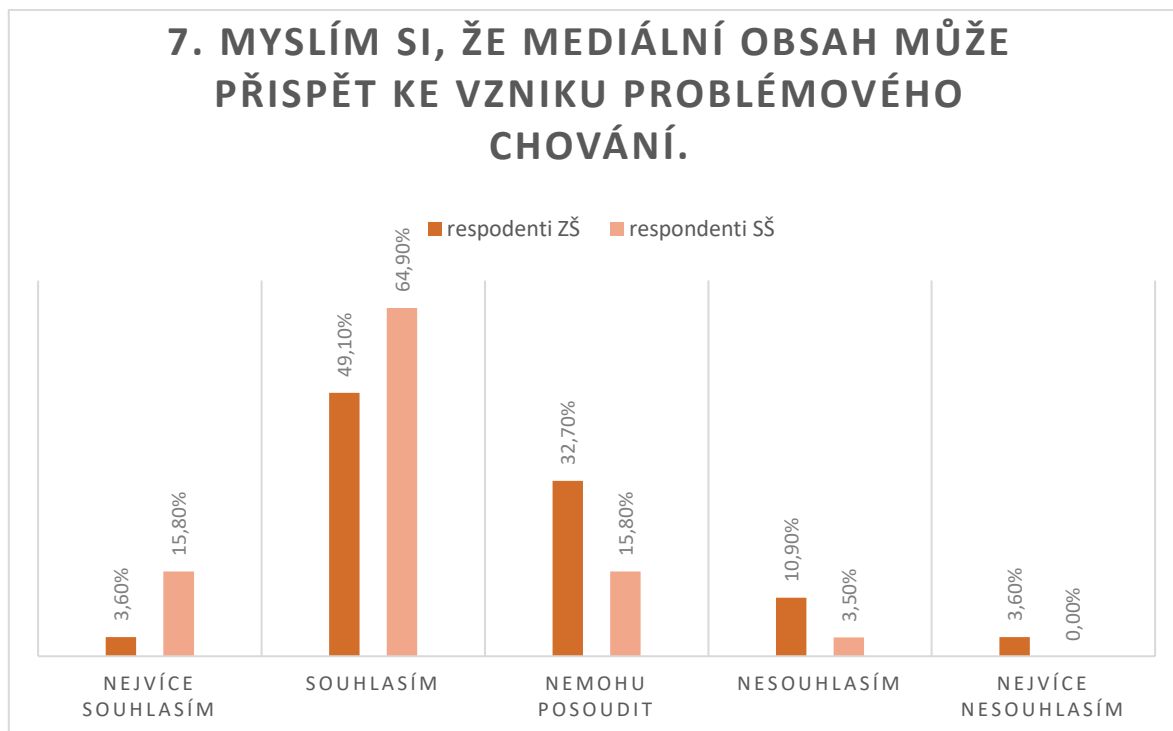
5.1 Jak žáci vnímají vztah mezi mediálním obsahem a rizikovým chováním?

Tato první výzkumná otázka umožňuje zhodnotit, zda žáci vnímají mezi mediálním obsahem a rizikovým chováním nějakou souvislost. S touto výzkumnou otázkou nám souvisí položky z dotazníku číslo 2, 7 a 23.

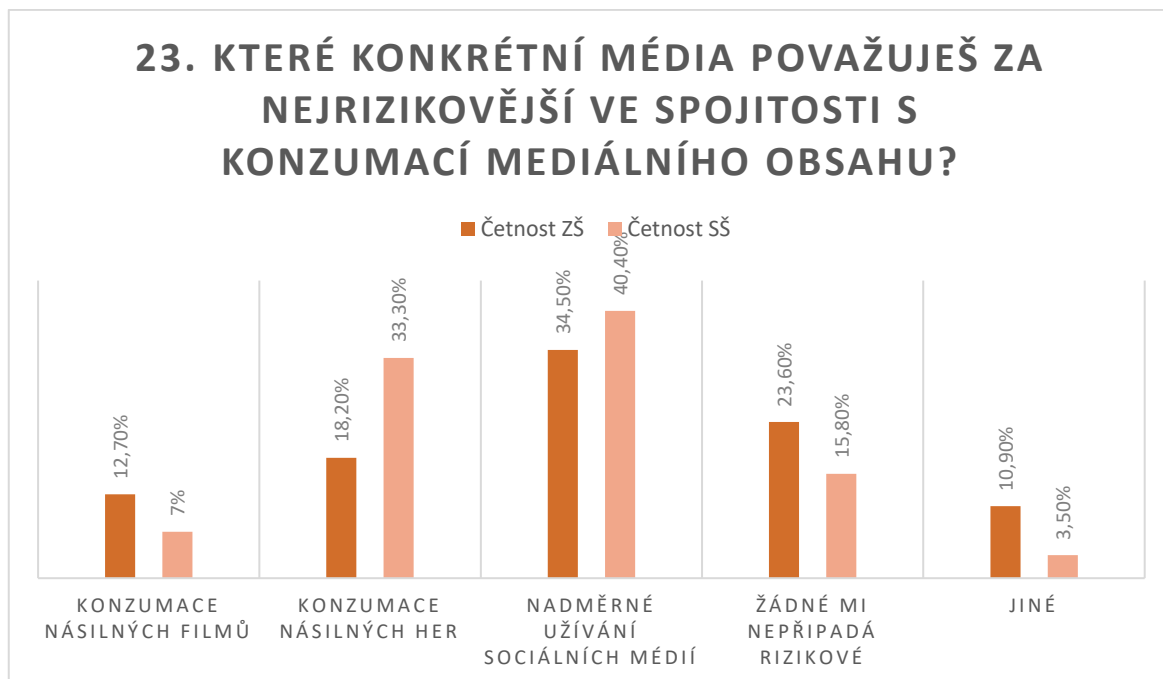
Graf 1 Myslím si, že konzumace médií může ovlivnit mé chování.

V položce č. 2 měli žáci zodpovědět, zda si myslí, že konzumace médií může ovlivnit jejich chování. Z výsledku grafu položky č. 2, je patrné, že **většina žáků označila tvrzení „souhlasím“** a to přesně 30 (60 %) respondentů ze ZŠ z celkového počtu 55, a 38 (66,70 %) respondentů ze SŠ z celkového počtu 57. Tvrzení „nejvíce souhlasím“ označili pouze respondenti SŠ, a to přesně 2 (12,30 %). Neutrální postoj „nemohu posoudit“ zvolilo 15 (27,30 %) respondentů ze ZŠ a 7 (12,30 %) respondentů ze SŠ. S tím, že konzumace médií může ovlivnit chování, nesouhlasilo 4 (7,30 %) respondentů ze ZŠ a 3 respondenti ze SŠ (5,30 %). Nejméně respondentů zvolilo tvrzení „nejvíce nesouhlasím“ a to přesně 3 (5,50 %) respondentů ze ZŠ a 2 (3,50 %) respondenti ze SŠ.

Graf 2 Myslím si, že mediální obsah může přispět ke vzniku problémového chování.

Položka č. 7 v našem dotazníku zjišťovala, zda si žáci myslí, že mediální obsah může přispět k vzniku problémového chování. Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že respondenti jak ze **ZŠ**, tak ze **SŠ s tímto tvrzením souhlasí**. Tuto možnost odpovědi „souhlasím“ zvolilo celkem 27 (49,10 %) respondentů ze ZŠ a 37 (64,90 %) respondentů ze SŠ. Druhé nejčtenější tvrzení „nemohu posoudit“ zvolilo 18 (32,70 %) respondentů ze ZŠ a 9 (15,80 %) respondentů ze SŠ. Nesouhlas vyjádřilo pouze 6 (10,90 %) respondentů ZŠ a 2 (3,50 %) SŠ. Tvrzení „nejvíce souhlasím“ zvolili jen 2 (3,60 %) respondenti ze ZŠ a 9 respondentů (15,80 %) ze SŠ. Žádný z respondentů SŠ nezvolilo tvrzení „nejvíce nesouhlasím“, zatímco respondenti ZŠ ji zvolili dva (3,60 %).

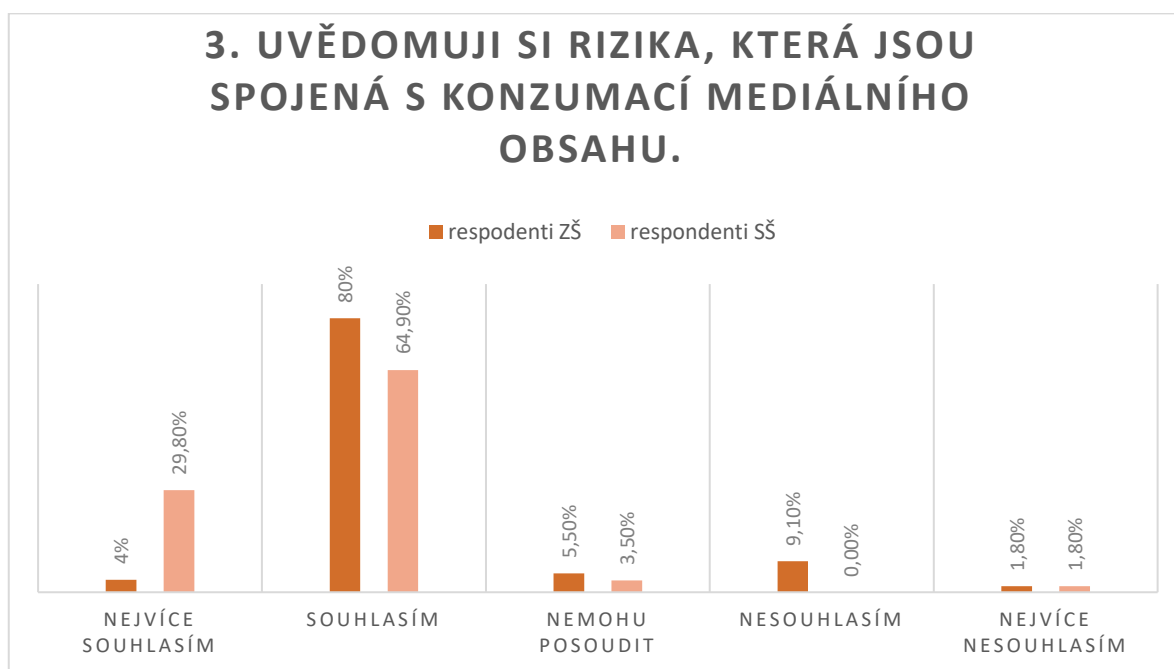

Graf 3 Které konkrétní média považuješ za nejrizikovější ve spojitosti s konzumací mediálního obsahu?

Další položkou č. 23 jsme zjišťovali, jaká konkrétní média žáci považují za nejrizikovější ve spojitosti s konzumací mediálního obsahu. Z výše uvedeného grafu vyplývá, že jak u respondentů ZŠ, a to konkrétně 19 (34,50 %) z celkových 55, tak u respondentů SŠ, konkrétně 23 (40,40 %) z celkových 57 vedou v rizikovosti sociální sítě. Dále pak 13 (23,60 %) respondentů ze ZŠ zvolilo možnost, že jim žádné médium nepřipadá rizikové. Když zůstaneme u respondentů ZŠ, z nich 10 (18,20 %) jako třetí nejčtenější odpověď zvolili konzumaci násilných her. Sedm (12,70 %) respondentů ZŠ zvolilo konzumaci násilných filmů či seriálů. Odpověď jinou zvolilo 6 (10,90 %) respondentů. V tuto chvíli se zaměříme na respondenty SŠ. Ti jako druhou nejčtenější odpověď volili konzumaci násilných her, a to konkrétně 19 (33,30 %) respondentů. Žádná z možností nepřipadá riziková 9 (15,80 %) respondentů. Konzumaci násilných filmů/seriálů jako rizikové zvolili 4 (7 %) respondenti. Zbývá dva (3,50 %) zvolili odpověď „jiné“. V kategorii „jiné“ bylo mnoho specifických odpovědí od respondentů ZŠ i SŠ, což ukazuje na široký rozsah vnímání rizika. Zmiňované byly oblasti jako je **pornografie**, **negativní vliv influencerů**, nebo **zkreslené vnímání reality** skrze média.

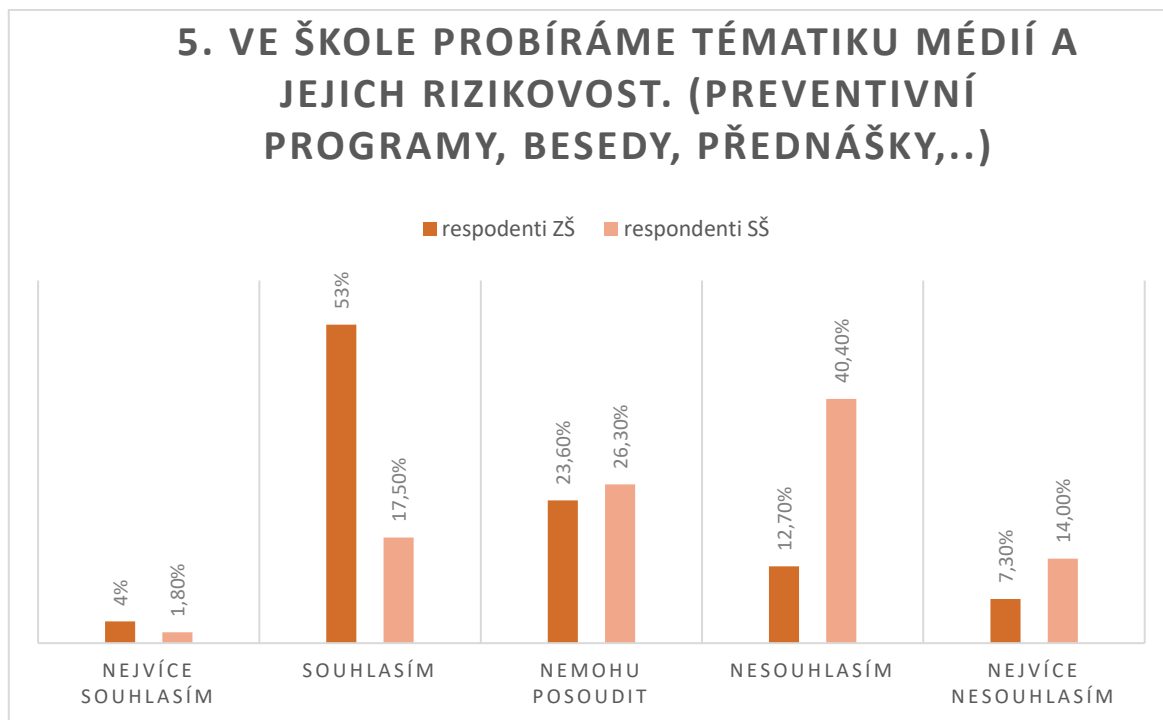
5.2 Jakou úroveň mediální gramotnosti a schopnost kritického využívání médií vykazují žáci?

Druhá výzkumná otázka umožňuje zhodnotit, zda jsou žáci mediálně gramotní. S touto výzkumnou otázkou nám souvisí položky z dotazníku číslo 3, 5, 12 a 13. Všechny čtyři položky jsou škálové.

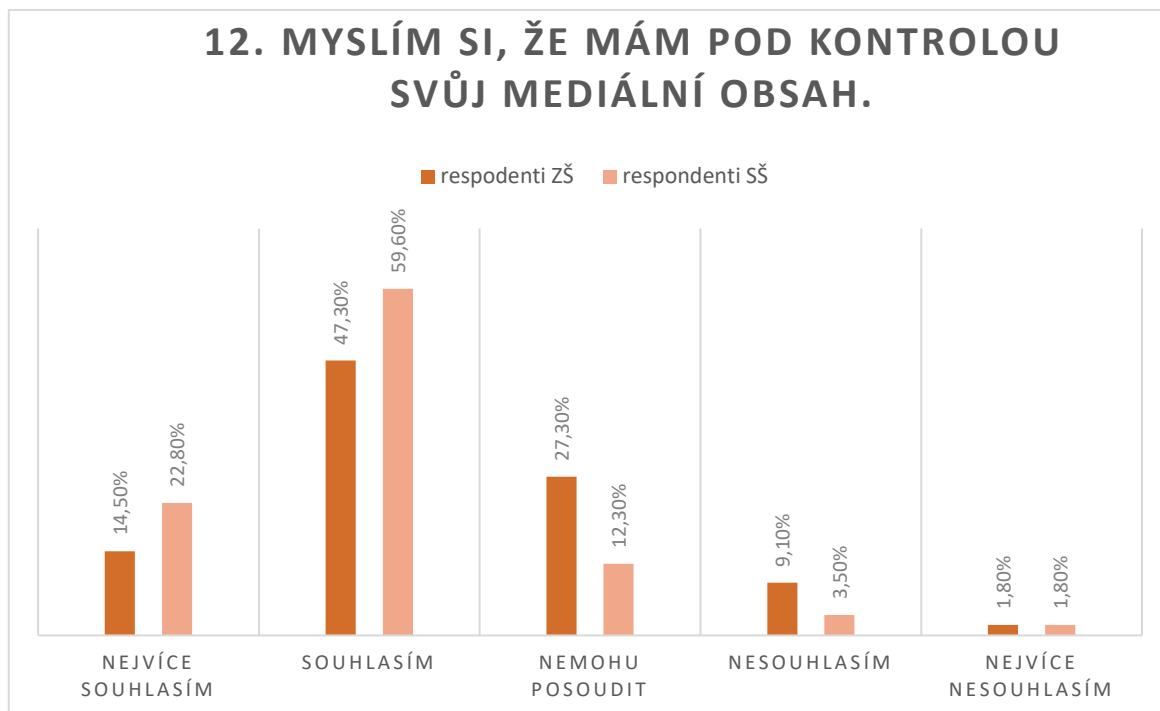
Graf 4 Uvědomuji si rizika, která jsou spojená s konzumací mediálního obsahu.

V položce číslo 3 jsme zjišťovali, zda si žáci uvědomují rizika spojená s konzumací mediálního obsahu. **Obě skupiny respondentů s tímto tvrzením souhlasilo.** Z celkových 55 respondentů ZŠ zvolilo 44 (80 %) právě odpověď „souhlasím“. Z celkových 57 respondentů SŠ zvolilo 37 (64,90 %) také odpověď souhlasím. Odpověď „nejvíce souhlasím“ zvolili jen 2 (4 %) žáci ZŠ a 17 žáků SŠ (29,80 %). Menší počet respondentů volilo negativní odpovědi. Tvrzení „nejvíce nesouhlasím“ zvolil pouze 1 (1,80 %) žák ze ZŠ a taktéž 1 (1,80 %) žák ze SŠ. Možnost „nesouhlasím“ nezvolil ani jeden respondent ze SŠ, zatímco respondentů ZŠ, kteří s tvrzením nesouhlasili, bylo 5 (9,10 %). Neutrální postoj k otázce měli 3 (5,50 %) respondenti ze ZŠ a 2 (3,50 %) respondenti ze SŠ. Z celkového grafu lze říci, že studenti obou škol jsou uvědomělí, co se rizik týče.

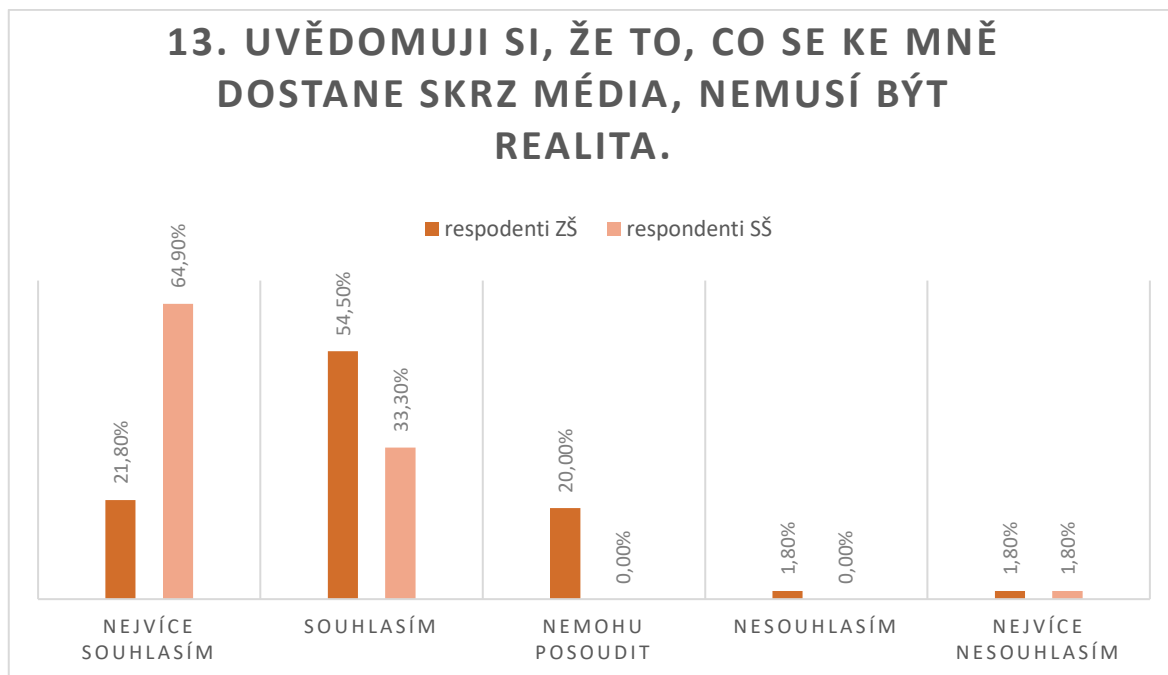
Graf 5 Ve škole probíráme tematiku médií a jejich rizikovost.

Další položkou v dotazníku, která nám zjišťovala výzkumnou otázku týkající se mediální gramotnosti, byla položka č. 5. Respondenti měli za úkol potvrdit, nebo vyvrátit přes škálové možnosti, tvrzení „Ve škole probíráme tematiku médií a jejich rizikovost“. Z výše uvedeného grafu vyplývá, že se odpovědi u respondentů ZŠ a SŠ zásadně lišili. Co se týče respondentů ze **ZŠ, těch 29 (53 %) s tvrzením souhlasilo**. Možnost „nejvíce souhlasím“ zvolili jen 4 (4 %) respondentů ZŠ. Neutrální postoj „nemohu posoudit“ vyjádřilo 13 respondentů ZŠ. Nesouhlas zvolilo 7 (12,70 %) respondentů ZŠ. Čtyři respondenti (7,30 %) vybrali možnost „nejvíce nesouhlasím“. Pokud se zaměříme na respondenty SŠ, ti oproti respondentům ze ZŠ s tvrzením spíše nesouhlasí. **Nesouhlas zvolilo 23 (40,40 %) studentů SŠ**. Možnost „nejvíce nesouhlasím“ vybralo 8 (14,00 %) respondentů střední školy. Neutrální postoj „nemohu posoudit“ zastoupilo 15 (26,30 %) respondentů SŠ. S tvrzením souhlasilo 10 (17,50 %) respondentů SŠ a možnost „nejvíce souhlasím“ zvolil pouze 1 (1,80 %) respondent.

Graf 6 Myslím si, že mám pod kontrolou svůj mediální obsah.

Dvanáctá položka zjišťuje, zda si žáci myslí, že mají svůj mediální obsah pod kontrolou. Z grafu je zřejmé, že se odpovědi žáků ZŠ a SŠ nijak významně nelišily. **S tvrzením většina respondentů souhlasilo.** Možnost „souhlasím“ zvolilo 26 (47,30 %) respondentů ze ZŠ, dále pak 8 (14,50 %) respondentů ZŠ zvolilo možnost „nejvíce souhlasím. Neutrální postoj k tvrzení mělo 15 (27,30 %) respondentů ze základní školy. Nesouhlas vyjádřilo 5 (9,10 %) respondentů ZŠ a pouze 1 (1,80 %) vybral možnost „nejvíce nesouhlasím“. U respondentů ze střední školy s tvrzením souhlasilo 34 (59,60 %) žáků. „Nejvíce souhlasím“ vybralo 13 (22,80 %) respondentů. Možnost „nemohu posoudit“ zvolilo pouze 7 (12,30 %) respondentů SŠ. S tvrzením nesouhlasí pouze 2 (3,50 %) respondenti a možnost „nejvíce nesouhlasím“ zvolil, stejně jako u ZŠ, respondent jen 1 (1,80 %).

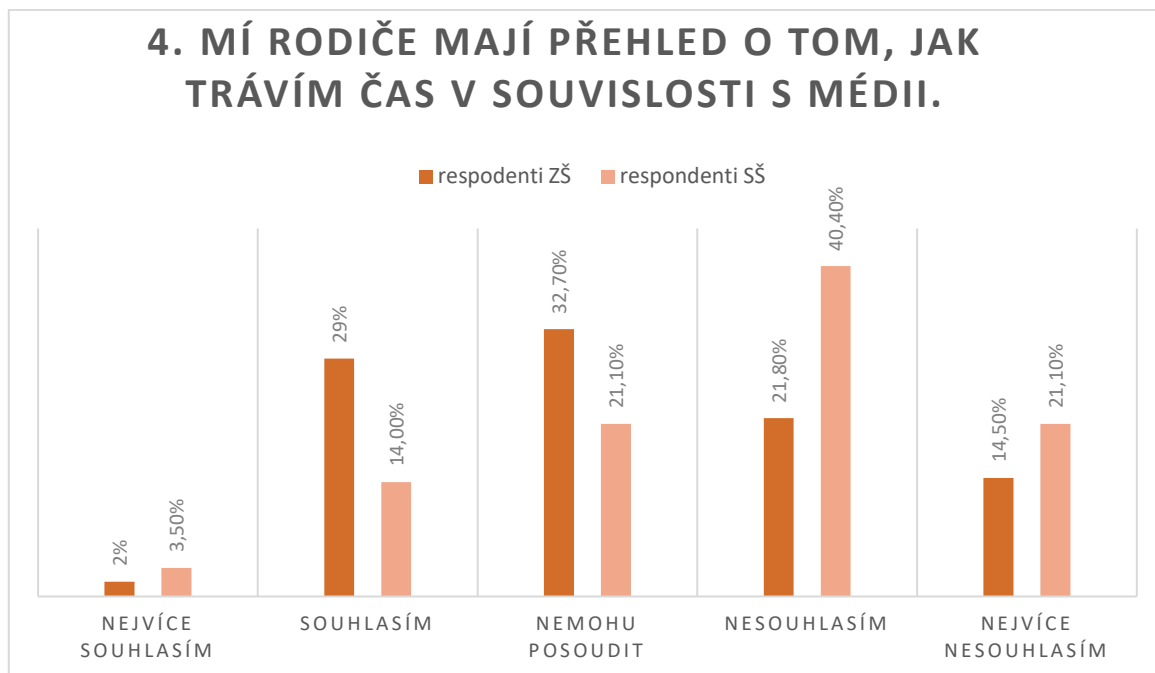

Graf 7 Uvědomuji si, že to, co se ke mně dostane skrz média, nemusí být realita.

Další položka v dotazníku zjišťuje, zda si respondenti uvědomují, že vše v médiích nemusí být reálné. Nejčastější odpověď u respondentů ZŠ byla „souhlasím“, tu zvolilo přesně 30 (54,50 %) žáků ZŠ. Možnost „nejvíce souhlasím“ zvolilo 12 (21,80 %) žáků ZŠ. Odpověď „nemohu posoudit“ zvolilo 11 (20,00 %) respondentů ze ZŠ. Z grafu je zřejmé, že respondentu ZŠ nejméně volili možnost nesouhlasu, a to přesně 1 (1,80 %) a taktéž 1 (1,80 %) respondent ze ZŠ zvolil možnost „nejvíce nesouhlasím“. Co se týče respondentů ze SŠ, ti jako nejčastější odpověď volili „nejvíce souhlasím“ a to přesně 37 (64,90 %) respondentů. S tvrzením souhlasilo 19 (33,30 %) respondentů SŠ. Zbýlý jeden (1,80 %) respondent zvolil možnost největšího nesouhlasu. Z grafu celkově vyplývá, že si respondenti obou skupin uvědomují nereálnost mediálního obsahu.

5.3 Jaké známky rizikového chování vykazují žáci?

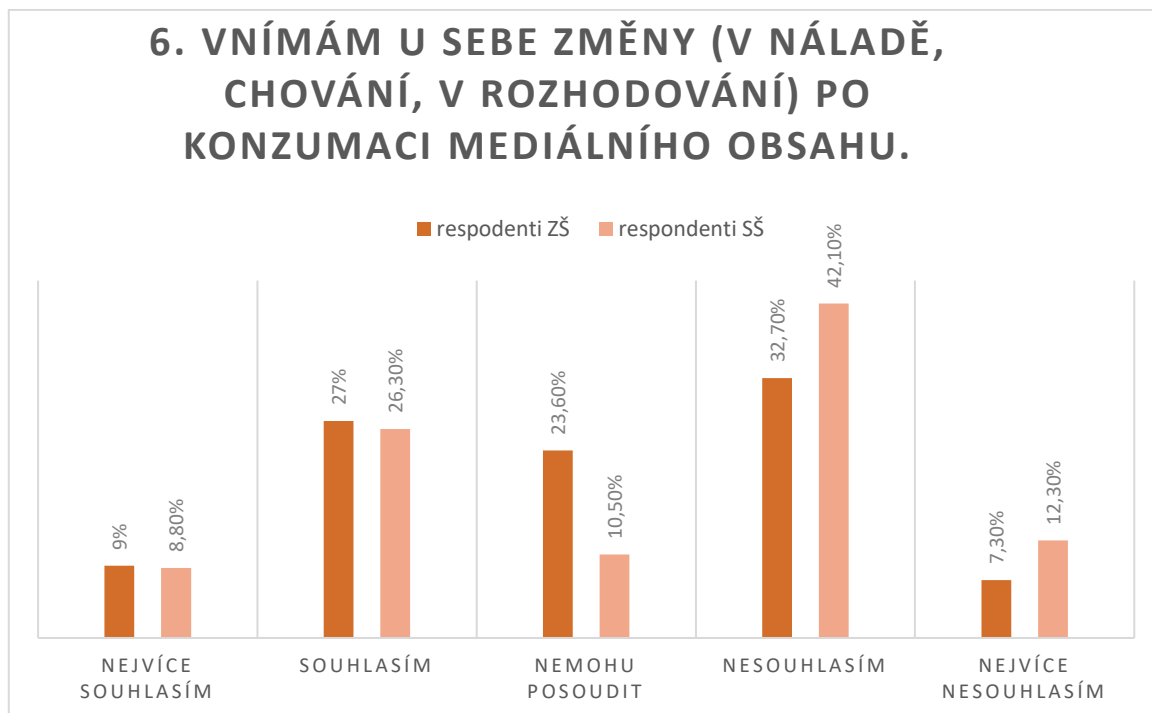
Třetí výzkumná otázka zjišťuje, jaké známky RICH0 žáci vykazují. Tuto výzkumnou otázku nám zkoumá hned několik položek z dotazníku: 4., 6., 8., 9., 10., 11., 14., 15., 16., 17., 20., 26., 27. a 28.

Graf 8 Mí rodiče mají přehled o tom, jak trávím čas v souvislosti s médii.

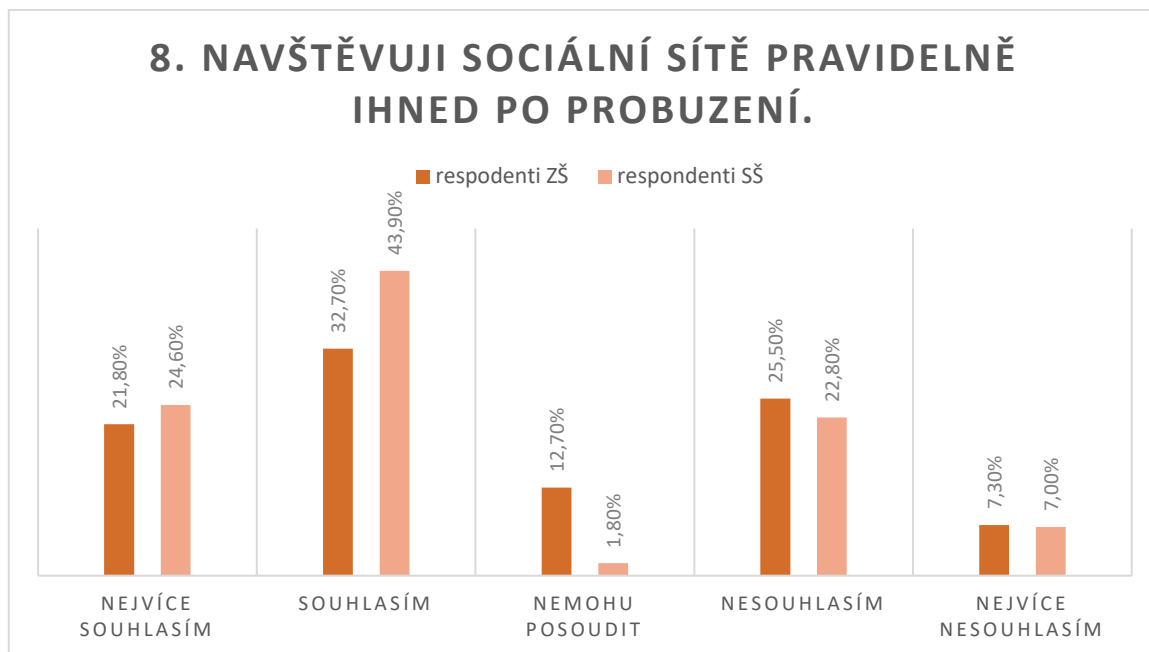
První položkou týkající se výzkumné otázky jaké známky RICHO vykazují žáci je položka č. 4. Tato položka zjišťuje u respondentů, zda jejich rodiče mají přehled o času stráveném v souvislosti s médii. Odpovědi respondentů ZŠ a SŠ se významně lišily.

Zaměříme-li se na odpovědi respondentů ZŠ, **nejčastěji volenou odpovědí byl neutrální postoj "nemohu posoudit", který zastávalo 18 respondentů (32,70 %) z celkového počtu 55.** Souhlas s tvrzením vyjádřilo 16 respondentů (29 %) ze ZŠ, zatímco nesouhlas vyjádřilo 12 respondentů (21,80 %). Největší nesouhlas s tvrzením vyjádřilo 8 respondentů (14,50 %), zatímco pouze 1 respondent (2 %) zvolil opačný extrém "nejvíce souhlasím". Naopak u respondentů SŠ **byla nejčastěji volenou odpovědí možnost "nesouhlasím", kterou zastávalo 23 respondentů (40,40 %).** Druhou nejčastěji volenou odpovědí byla kombinace negativního a neutrálního postoje. Možnost "nejvíce nesouhlasím" vyjádřilo 12 respondentů (21,10 %), stejně jako možnost "nemohu posoudit". Pouze 8 respondentů (3,50 %) SŠ vyjádřilo souhlas, a 2 respondenti (3,50 %) zvolili možnost "nejvíce souhlasím".

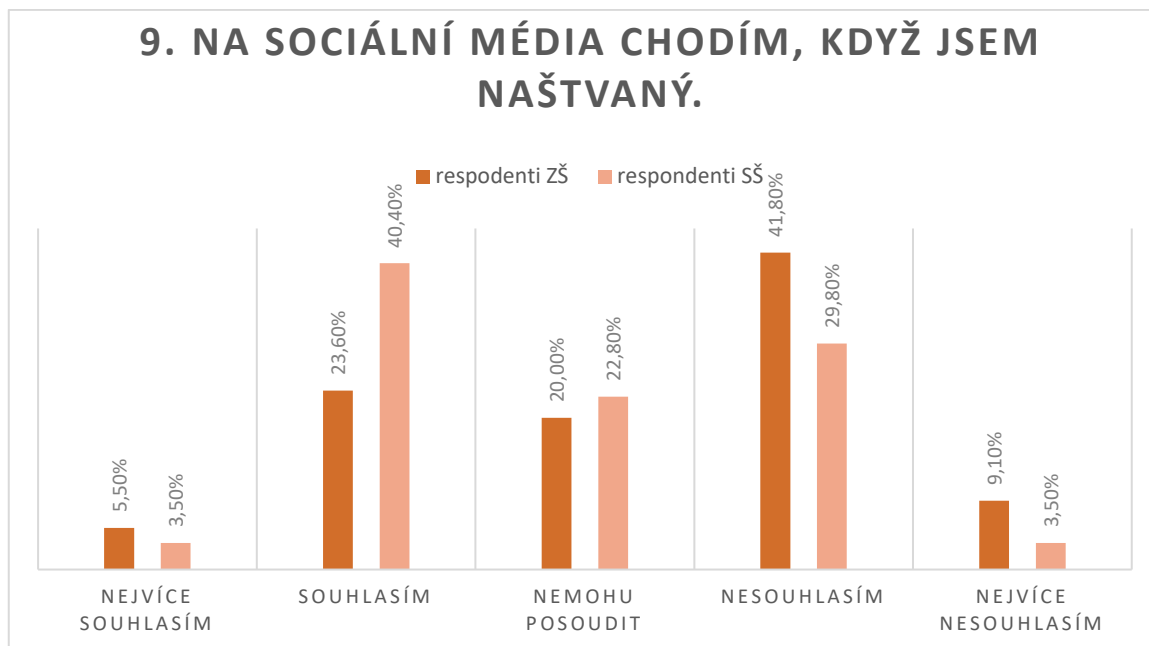
Graf 9 Vnímám u sebe změny po konzumaci mediálního obsahu.

Další položkou, ověřující výzkumnou otázku, zda žáci vykazují rizikovost, je položka č. 6. Tato položka zjišťuje, jestli respondenti u sebe vnímají změny nálad po konzumaci mediálního obsahu. Z analýzy grafu vyplývá, že většina respondentů, jak ze základních škol, tak ze středních škol, **nesouhlasí s tímto tvrzením, a to konkrétně 18 (32,70 %) respondentů ze základní školy a 24 (42,10 %) respondentů ze školy střední.** Druhou nejčastěji zastoupenou odpovědí u obou skupin respondentů byla možnost "souhlasím", kterou zvolilo 15 (27 %) žáků ZŠ a 15 (26,30 %) žáků SŠ. Respondenti ze ZŠ dále volili jako nejčtenější možnost „nemohu posoudit“ čímž vyjádřili neutrální postoj, zatímco 7 (12,30 %) respondentů ze SŠ volili jako další nejčtenější možnost největšího nesouhlasu. Hned za tím, 6 (10,50 %) respondentů ze SŠ také vyjádřilo neutrální postoj. Možnost největšího souhlasu vyjádřilo pouze 5 (8,80 %) respondentů ze SŠ. Co se respondentů ZŠ týče, těch možnost největšího souhlasu zvolilo 5 (9 %) a oproti tomu největší nesouhlas s tvrzením vyjádřili 4 (7,30 %) respondenti.

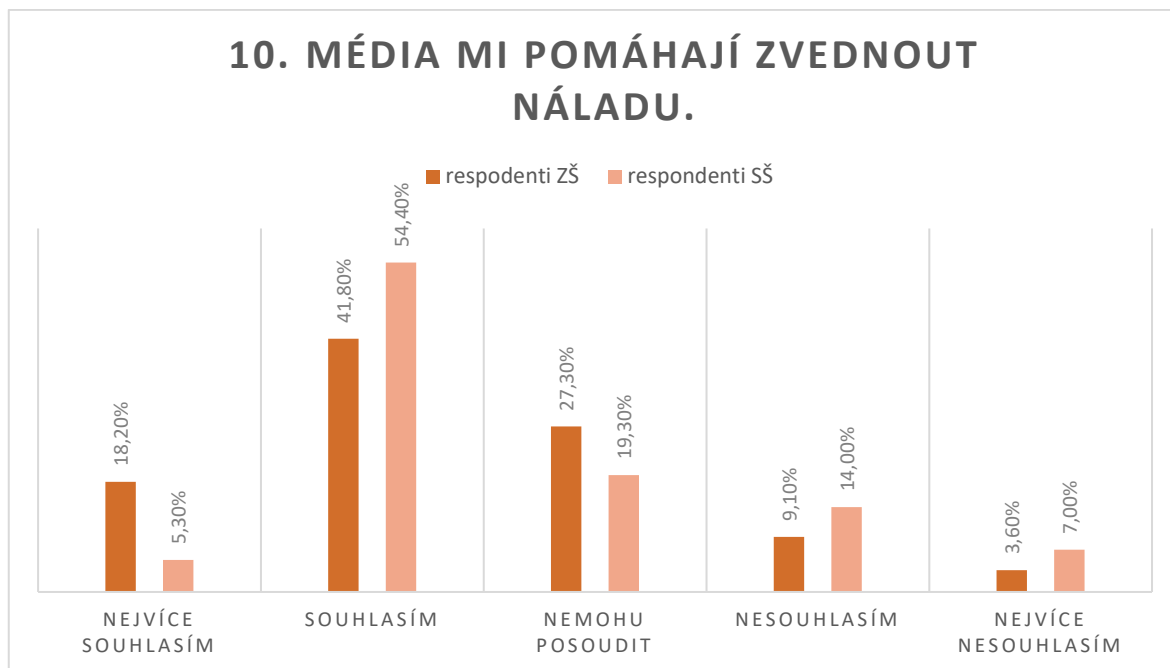
Graf 10 Navštěvuji sociální síť pravidelně ihned po probuzení.

V položce č. 8 jsme zjišťovali, zda žáci vykazují rizikovost otázkou, zda navštěvuji sociální síť ihned po probuzení. **S tvrzením souhlasilo 18 (32,70 %) respondentů ze základní školy.** Druhá nejčtenější odpověď respondentů ZŠ byla opačná, vyjadřovala nesouhlas s tvrzením, který vyjádřilo přesně 14 (25,50 %) respondentů. Možnost „nejvíce souhlasím“ zvolilo 12 (21,80 %) respondentů ze ZŠ. „Nemohu posoudit“ zvolilo 7 (12,70 %) respondentů ze základní školy. Největší nesouhlas s tvrzením vyjádřili pouze 4 (7,30 %) respondenti ZŠ. Při zaměření na respondenty SŠ se nejčtenější odpověď nemění, **souhlas vyjádřilo 25 (43,90 %) respondentů.** Druhá nejčtenější odpověď byla možnost „nejvíce souhlasím“, kterou zvolilo 14 (24,60 %) respondentů základní školy. Hned vedle toho 14 (22,80 %) respondentů SŠ vyjádřilo nesouhlas s tvrzením. Nejvíce s tvrzením nesouhlasí 4 (7,00 %) respondenti a neutrální postoj „nemohu posoudit“ zvolil jen jeden (1,80 %) respondent SŠ.

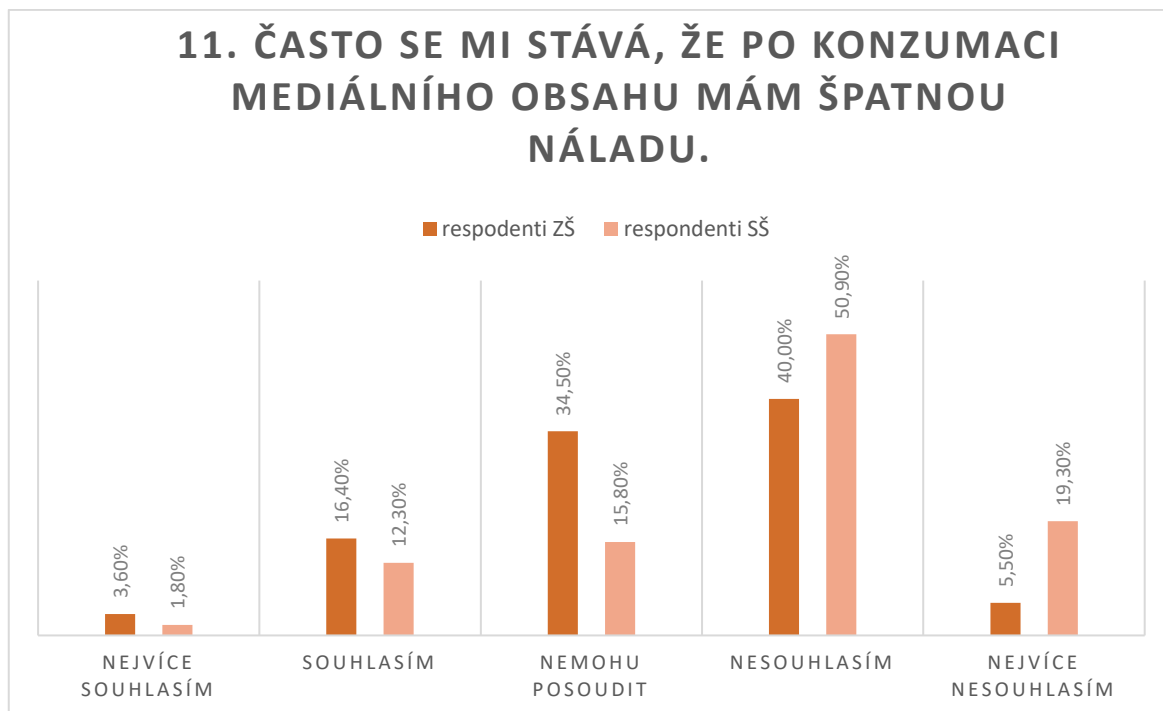
Graf 11 Na sociální média chodím, když jsem naštvaný.

V položce deváté byli respondenti vyzváni k vyjádření míry souhlasu s tvrzením "Na sociální média chodím, když jsem naštvaný." Nyní se zaměříme na odpovědi respondentů základních škol. S tvrzením **nesouhlasilo 23 (41,80 %) respondentů** z celkových 55 respondentů. Souhlas s tvrzením vyjádřilo 13 (23,60 %) respondentů. Další četnou odpovědí byl neutrální postoj "nemohu posoudit", který vybralo 11 (20,00 %) respondentů. Možnost „nejvíce nesouhlasím“ zvolilo 5 (9,10 %) respondentů a opačnou možnost „nejvíce souhlasím“ vyjádřili respondenti 3 (5,50 %). Odpovědi respondentů středních škol se odlišují od odpovědi respondentů základních škol. **Z 57 respondentů souhlasilo s tvrzením 23 (40,40 %)**. Nesouhlas vyjádřilo 17 (29,80 %) respondentů. Další četnou odpovědí byla možnost "nemohu posoudit", kterou vyjádřilo 13 (22,80 %) respondentů. Tvrzení "nejvíce souhlasím" a "nejvíce nesouhlasím" měly stejné zastoupení – obě možnosti zvolili 2 respondenti (3,50 %).

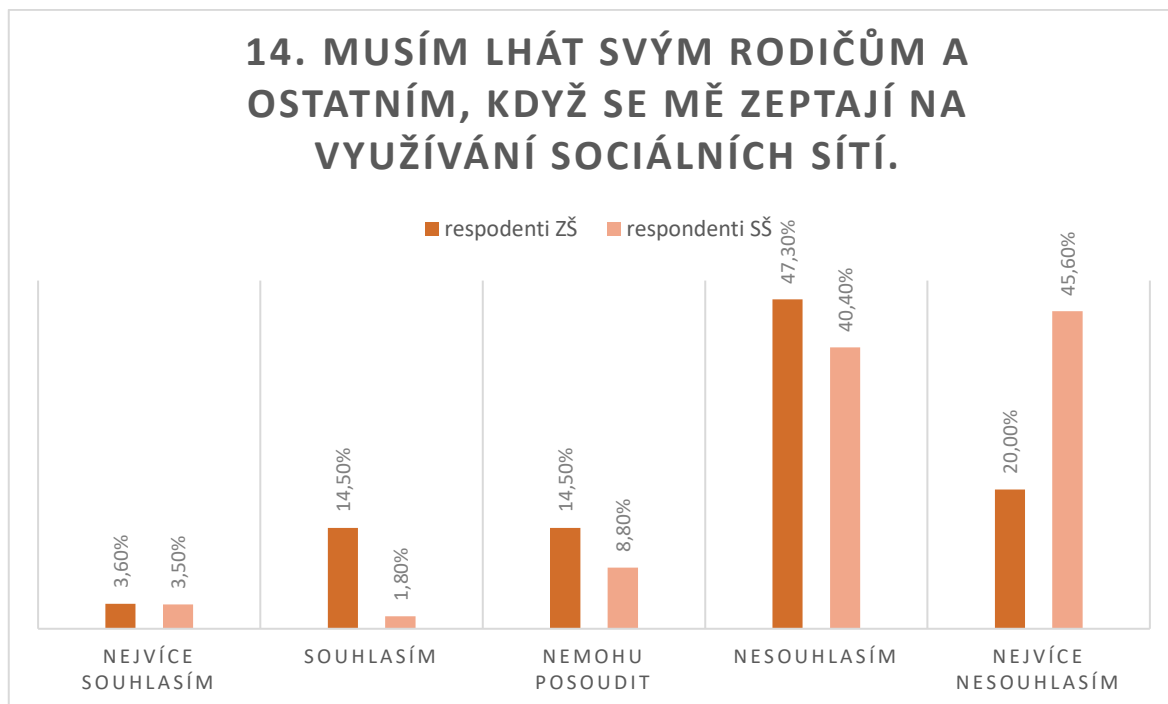
Graf 12 Média mi pomáhají zvednout náladu.

Desátá položka v dotazníku představuje tvrzení „Média mi pomáhají zvednout náladu“. Z grafu již prvotně vyplívá, že se odpovědi mezi skupinou respondentů základní školy a střední školy výrazně nelišily. **S tvrzením souhlasilo 23 (41,80 %) žáků ze základní školy a 31 (54,40 %) žáků ze školy střední.** Druhou nejčtetnější odpověď měly obě skupiny respondentů také stejnou, vyjadřovala neutrální postoj „nemohu posoudit“, který zvolilo 15 (27,30 %) respondentů ze ZŠ a 11 (19,30 %) respondentů ze SŠ. Třetí nejčtetnější odpověď z žáků ZŠ představovalo tvrzení „nejvíce souhlasím“, které zvolilo 10 (18,20 %) respondentů. Naopak u respondentů SŠ, třetí nejčtetnější odpověď představuje nesouhlas, který zvolilo 8 (14,00 %) respondentů. S tvrzením také nesouhlasí 5 (9,10 %) respondentů ze ZŠ. Největší nesouhlas vyjádřili pouze 2 (3,60 %) respondenti základní školy a 4 (7,00 %) respondenti ze střední školy. Zbylí tři (5,30 %) respondenti SŠ z celkových 57 s tvrzením nejvíce souhlasí.

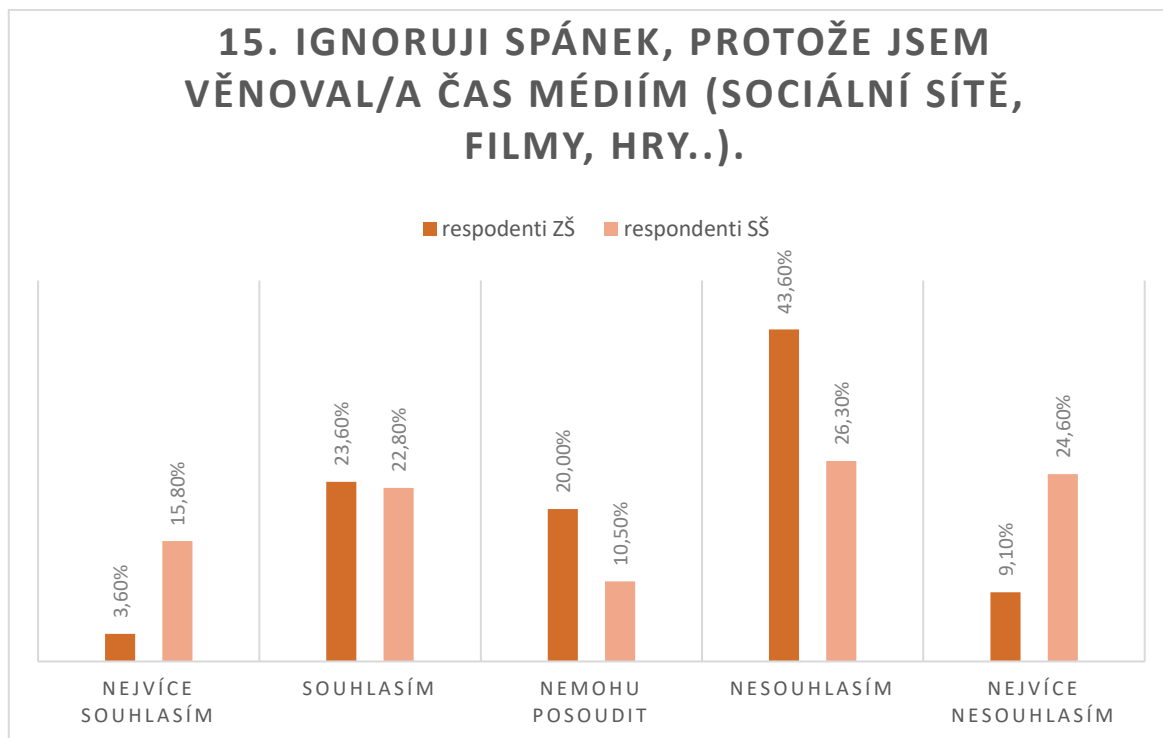
Graf 13 Často se mi stává, že po konzumaci mediálního obsahu mám špatnou náladu.

Položka č. 11 v dotazníku představuje tvrzení „Často se mi stává, že po konzumaci mediálního obsahu mám špatnou náladu“. Respondenti měli opět za úkol vyjádřit míru souhlasu. **Obě skupiny respondentů s tímto tvrzením nesouhlasí.** Nejprve se zaměříme na četnost odpovědí žáků ZŠ. S tvrzením nesouhlasilo 22 (40,00 %) respondentů ZŠ z celkových 55. Dalších 19 (34,50 %) respondentů ZŠ vyjádřilo neutrální postoj „nemohu posoudit“. S tvrzením souhlasilo 9 (16,40 %) respondentů základní školy. Možnost „nejvíce nesouhlasím“ zvolili jen 3 (5,50 %) respondenti a možnost opačnou, „nejvíce souhlasím“ zvolili respondenti 2 (3,60 %). Co se týče respondentů ze střední školy, těch s tvrzením nesouhlasilo 29 (50,90 %) z celkových 57. Největší nesouhlas vyjádřilo 11 (19,30 %) respondentů ze SŠ. Neutrální postoj „nemohu posoudit“ zvolilo 9 (15,80 %) respondentů SŠ. Souhlas s tvrzením vyjádřilo 7 (12,30 %) respondentů a pouze jeden (1,80 %) zvolil možnost „nejvíce souhlasím“. Z grafu lze vyčíst, že obě skupiny respondentů s tvrzením, že po konzumaci mediálního obsahu zažívají špatnou náladu, nesouhlasí. Neutrální postoj "nemohu posoudit" byl v obou skupinách relativně častý, zatímco podíl respondentů vyjadřujících největší souhlas s tvrzením byl minimální.

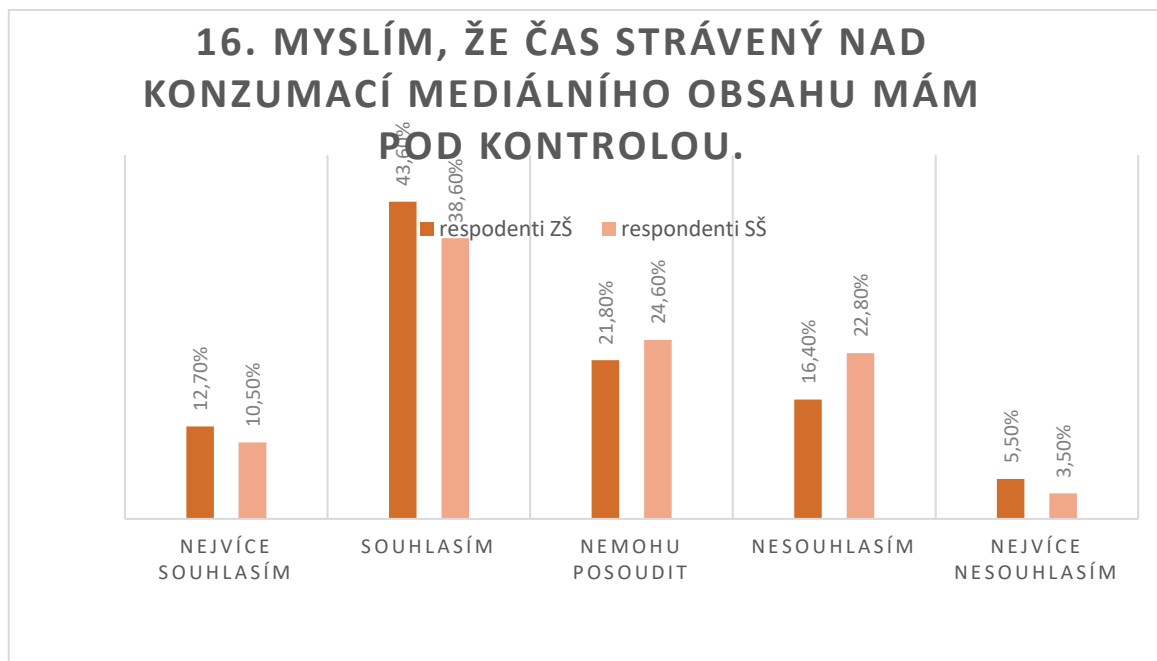
Graf 14 Musím lhát svým rodičům a ostatním, když se mě zeptají na využívání sociálních sítí.

V položce č. 14 jsme zkoumali, zda respondenti lžou svým rodičům ohledně užívání sociálních sítí. **U obou sledovaných skupin respondentů bylo zaznamenáno odmítnutí tohoto tvrzení.** Celkem 26 (47,30 %) respondentů ze základní školy označilo možnost "nesouhlasím". Další četnou zvolenou možností byla "nejvíce nesouhlasím", kterou vybralo 11 (20,00 %) respondentů ze základní školy. Osm (14,50 %) respondentů ze základní školy uvedlo, že "nemohou posoudit" danou situaci, a stejný počet, tj. 8 (14,50 %) respondentů, vyjádřilo souhlas s tímto tvrzením. Pouze 2 (3,60 %) respondentů ze základní školy zvolilo možnost "nejvíce souhlasím". Nyní se zaměříme na respondenty ze střední školy. Nejvíce preferovanou odpovědí byla možnost "nejvíce nesouhlasím", kterou zvolilo 26 (45,60 %) respondentů. Nadále 23 (40,40 %) z nich uvedlo, že "nesouhlasí" s tvrzením. Pět (8,80 %) respondentů střední školy uvedlo, že "nemohou posoudit" danou situaci. Pouze 2 (3,50 %) respondenti z této skupiny zvolili možnost "nejvíce souhlasím". S tvrzením souhlasil pouze jeden (1,80 %) respondent.

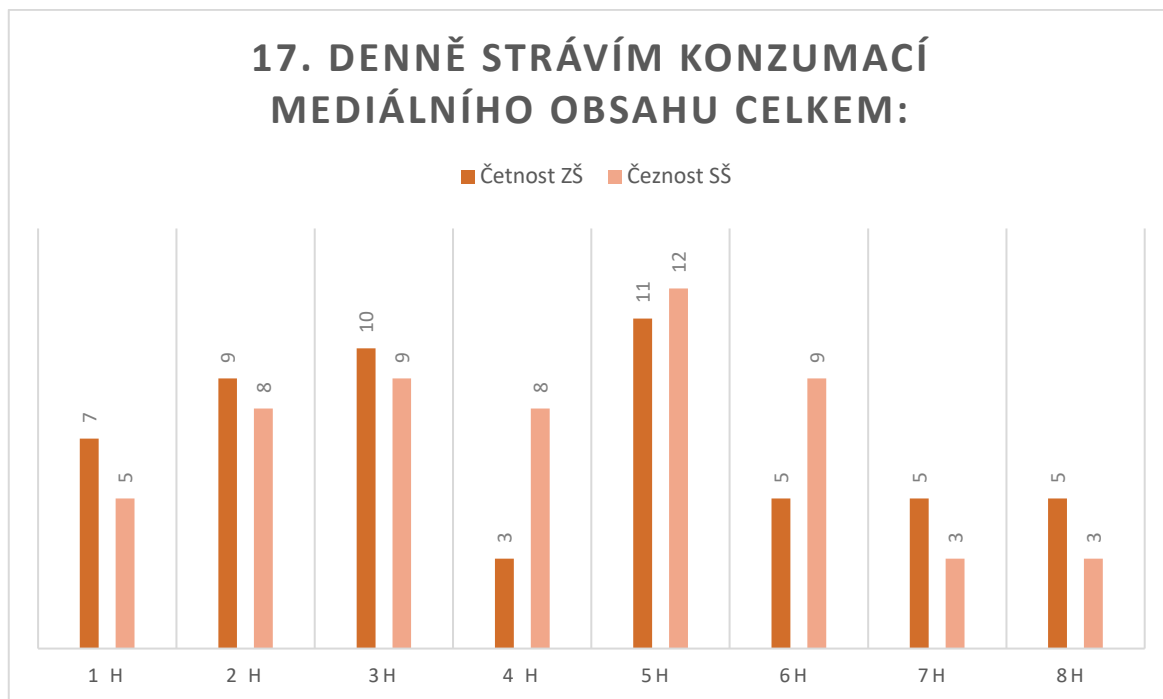
Graf 15 Ignoruji spánek, protože jsem věnoval/a čas médiím.

Patnáctá položka představuje tvrzení „Ignoruji spánek, protože jsem věnoval/a čas médiím“ U respondentů jsme opět zjišťovali míru souhlasu s tímto tvrzením. Nejprve popíšeme odpovědi respondentů ze základní školy. **Z 55 respondentů nesouhlasilo s tímto tvrzením 24 (43,60 %).** Naopak 13 (23,60 %) respondentů s tvrzením souhlasilo. Neutrální postoj "nemohu posoudit" vyjádřilo 11 (20,00 %) respondentů. „Největší nesouhlas“ vyjádřilo 5 (9,10 %) respondentů, zatímco největší souhlas zastávalo pouze 2 (3,60 %) respondentů. Odpovědi respondentů ze střední školy představovali převážně nesouhlasné odpovědi. **Z celkového počtu 57 respondentů se s tvrzením nesouhlasilo 15 (26,30 %).** Konkrétně 14 (24,60 %) respondentů vyjádřilo největší nesouhlas. Naopak s tvrzením souhlasilo 13 (22,80 %) respondentů. Největší souhlas vyjádřilo 9 (15,80 %) respondentů. Neutrální postoj "nemohu posoudit" zaujalo nejméně respondentů ze střední školy, a to pouze 6 (10,50 %). Z tohoto lze usoudit, že respondenti ze střední školy vykazují vyšší míru nesouhlasu než respondenti ze základní školy.

Graf 16 Myslím, že čas strávený nad konzumací mediálního obsahu mám pod kontrolou.

Položka č. 16 představuje tvrzení „Myslím, že čas strávený nad konzumací mediálního obsahu mám pod kontrolou“. U respondentů jsme zjišťovali míru souhlasu s tímto tvrzením. Rovnou popíšu obě skupiny respondentů současně, neboť z grafu vyplývá, že jejich odpovědi se víceméně nelišily. Většina respondentů tvrdí, že čas strávený nad konzumací mediálního obsahu mají pod kontrolu, vzhledem k četnosti odpovědi „souhlasím. **Souhlas vyjádřilo konkrétně 24 (43,60 %) respondentů ze ZŠ z celkových 55, a 22 (38,60 %) respondentů ze SŠ z celkových 57.** Další nejčetnější odpověď u obou skupin respondentů vyjadřovala neutrální postoj k tvrzení „nemohu posoudit“, kterou zvolilo 12 (21,80 %) respondentů ze základní školy a 14 (24,60 %) respondentů ze školy střední. Další četnou odpovědí v pořadí vyjadřovala „největší souhlas“, kterou zvolilo 7 (12,70 %) respondentů ZŠ a 6 (10,50 %) respondentů ze SŠ. „Největší nesouhlas“ s tvrzením zvolili pouze 3 (5,50 %) respondenti ze ZŠ a 2 (3,50 %) ze SŠ.

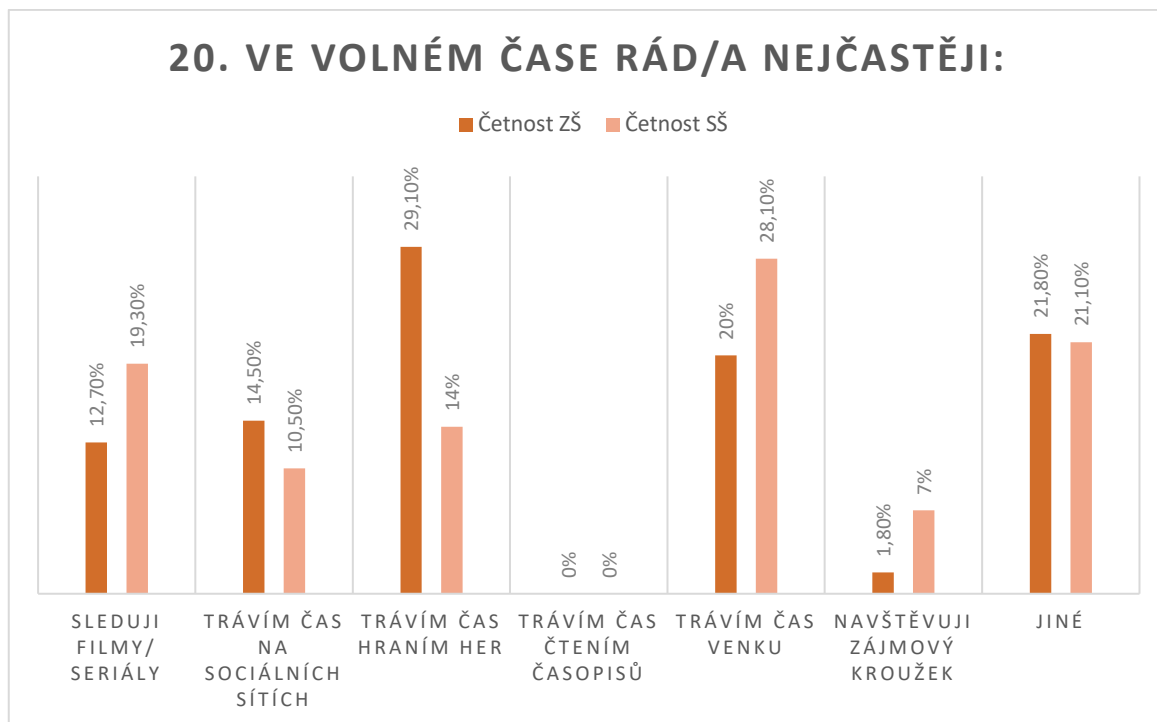

Graf 17 Denně strávím konzumací mediálního obsahu celkem:

Položka č. 17 v dotazníku představovala otevřenou otázku, do které měli respondenti za úkol vepsat, kolik hodin denně stráví konzumací mediálního obsahu. Pro vyhodnocení odpovědí jsme použili absolutní četnost. Níže uvádíme tabulku pro lepší přehled. Průměrný čas strávený konzumací mediálního obsahu **jsou 4,12 hodiny u respondentů ZŠ a 4,19 hodiny u respondentů SŠ**. Modus u respondentů ZŠ byl 5 hodin stejně jako u respondentů SŠ.

Tabulka 3 Čas strávený konzumací mediálního obsahu

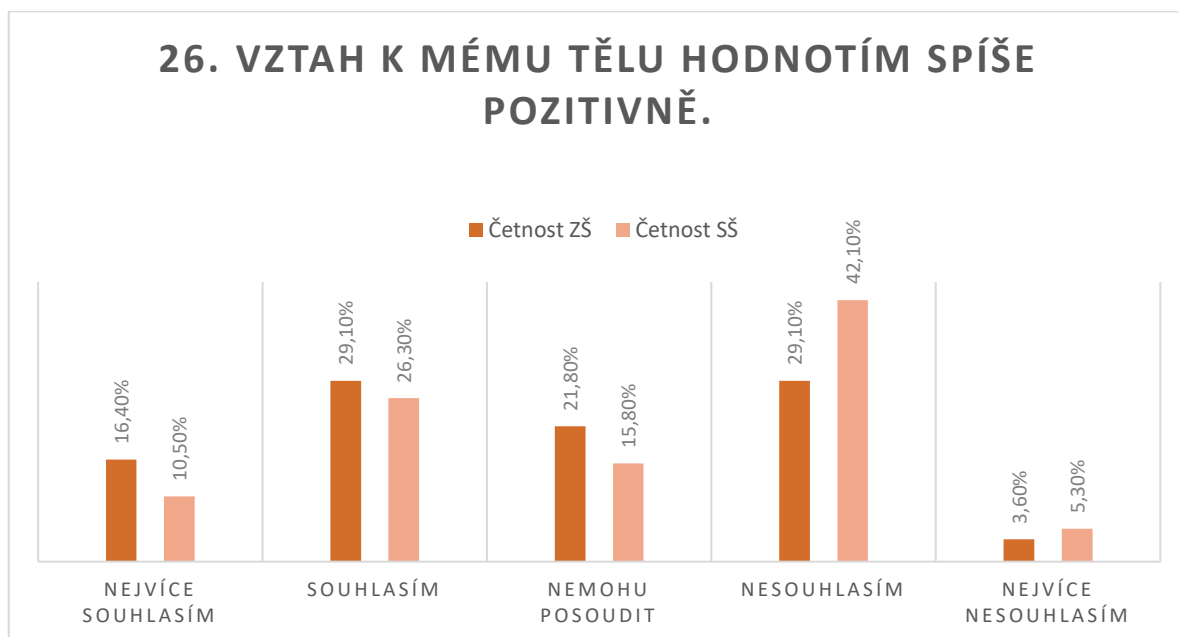
Hodnoty	ZŠ	SŠ
1 h	7	5
2 h	9	8
3 h	10	9
4 h	3	8
5 h	11	12
6 h	5	9
7 h	5	3
8 h	5	3

Graf 18 Ve volném čase rád/a nejčastěji:

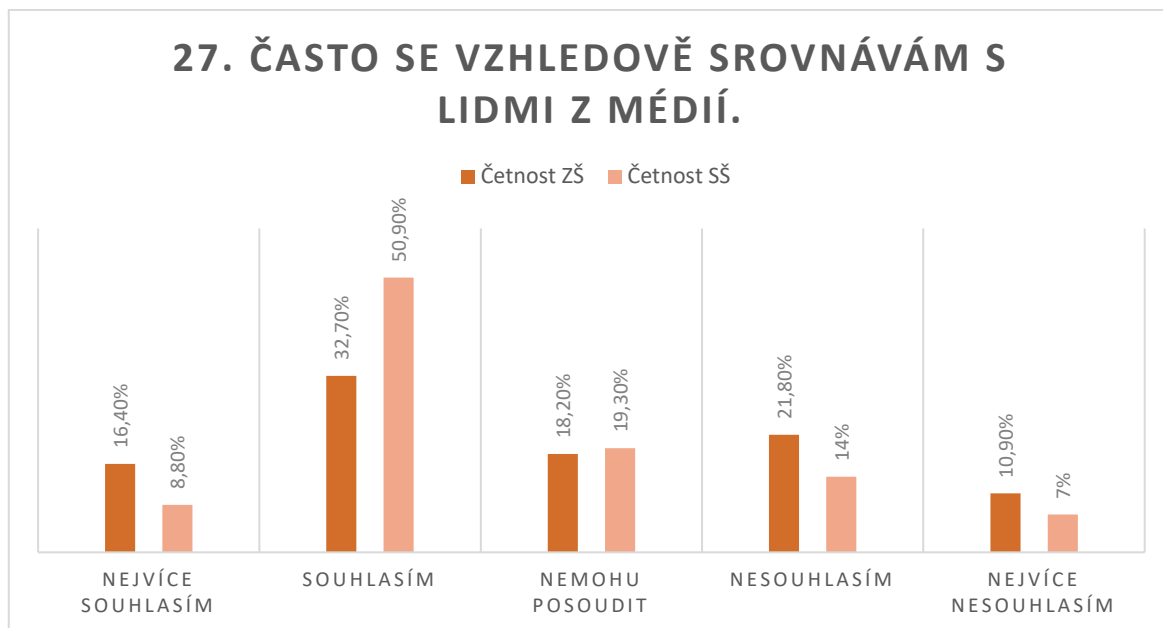
Položka dvacátá zjišťovala, jak naši respondenti tráví čas. Pokud se zaměříme na respondenty základní školy, z grafu lze vyvodit, že nejčastěji tráví čas **hraním her**. Tuto možnost zvolilo 16 (29,10 %) respondentů z celkových 55. Dalších 12 (21,80 %) respondentů zvolilo odpověď „jiná“, kde měli možnost doplnit odpověď. Zmíníme zde některé z nich: „poslech hudby“, „čtení knih“, „trávím čas s kamarády“ a „rybaření“. Ostatní odpovědi zapadaly do kategorií již uvedených, jen je žáci měli tendenci více rozvíjet či konkretizovat. Jedenáct (20 %) respondentů ze ZŠ uvedlo, že nejraději tráví čas venku. Dalších 8 (14,50 %) tráví čas na sociálních sítích. Čas strávený sledováním filmů či seriálů uvedlo 7 (12,70 %) respondentů ZŠ. Zbylý jeden (1,80 %) uvedl, že navštěvuje zájmový kroužek. Žádný respondent ze ZŠ ale ani ze SŠ netráví čas čtením časopisů. Nyní si představíme odpovědi respondentů ze střední školy. Ti nejčastěji **tráví čas venku**. Tuto možnost zvolilo 16 (28,10 %) respondentů z celkových 57. Druhá nejčastější odpověď byla opět „jiná“, kterou vybralo také 12 (21,10 %) respondentů. Opět zmíním některé z nich, které se opakovaly: „trávím čas s kamarády“, „trávím čas s partnerem“, „jezdím na výlety“, „sportuju“ a „čtu knihy“. Některé odpovědi obsahovaly shrnutí více kategorií již uvedených. Dalších 11 (19,30 %) respondentů tráví čas sledováním filmů či seriálů. Hraním her tráví čas 8 (10,50 %) respondentů SŠ. Zbylí 4 (7 %) navštěvují zájmový kroužek. V závěru lze

dotat, že respondenti SŠ tráví čas nejraději venku a oproti tomu respondenti ZŠ, vykazují větší rizikovitost, neboť většina z nich tráví čas hraním her.

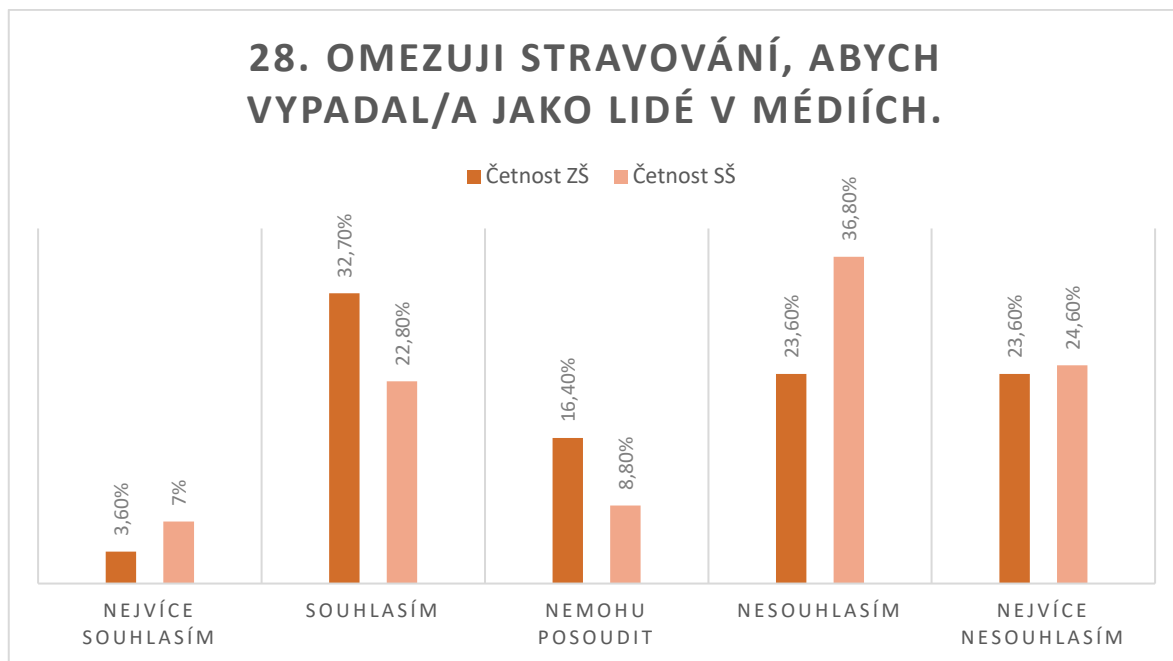
Graf 19 Vztah k mému tělu hodnotím spíše pozitivně.

Položka č. 26 byla opět škálová. Respondenti měli za úkol vyjádřit míru souhlasu s tvrzením „Vztah ke svému tělu hodnotím spíše pozitivně.“ Odpovědi se u obou skupin respondentů výrazně neodlišovaly. **Většina respondentů s tímto tvrzením nesouhlasila, a to konkrétně 16 (29,10 %) respondentů ze ZŠ a 24 (42,10 %) respondentů ze SŠ.** Hned vedle toho je nejčtenější odpovědí souhlas, který vyjádřilo také 16 (29,10 %) respondentů ze ZŠ a 15 (26,30 %) respondentů ze SŠ. Třetí nejčtenější odpovědí byl neutrální postoj „nemohu posoudit“, který vyjádřilo 12 (21,80 %) respondentů ze základní školy a 9 (15,80 %) respondentů ze školy střední. Největší souhlas s tvrzením vyjádřilo 9 (10,40 %) respondentů ZŠ a 6 (10,50 %) respondentů SŠ. Největší nesouhlas s tvrzením projevíli 2 (6,60 %) respondenti ze ZŠ a 3 (5,30 %) respondenti ze SŠ. Z výše uvedeného grafu vyplývá, že většina respondentů z obou skupin hodnotí svůj vztah ke svému tělu spíše neutrálně nebo negativně, neboť nejčastěji zvolené odpovědi byly "nesouhlasím" a "souhlasím".

Graf 20 Často se vzhledově srovnávám s lidmi z médií.

Další položka v dotazníku č. 27 byla také škálová a obsahovala tvrzení „Často se vzhledově porovnávám s lidmi z médií“. Zjišťovali jsme míru souhlasu u obou skupin respondentů. Z celkového počtu **55 respondentů ZŠ s tvrzením souhlasilo 18 (32,70 %) respondentů**. Dvanáct (21,80 %) z nich s tvrzením nesouhlasí. Dalších 10 (18,20 %) uvedli neutrální postoj „nemohu posoudit“. S tvrzením „nejvíce souhlasí“ 9 respondentů (16,40 %) a zbylých 6 (10,90 %) s tvrzením „nejvíce nesouhlasí“. Co se týče respondentů ze SŠ, **těch z celkových 57 respondentů souhlasilo s tvrzením 29 (50,90 %)**. Druhou nejčtenější odpovědí byl neutrální postoj „nemohu posoudit“, který vyjádřilo 11 (19,30 %) respondentů. S tvrzením „nejvíce souhlasilo“ 5 (8,80 %) respondentů ze SŠ a „nejvíce nesouhlasili“ 4 (7 %) respondenti střední školy. Z grafu vyplývá, že u obou skupin respondentů převažuje souhlas s tvrzením o častém vzhledovém porovnávání se s lidmi z médií. Větší váhu souhlasu vyjadřují respondenti střední školy.

Graf 21 Omezují stravování, abych vypadal/a jako lidé v médiích.

V položce č. 28 zjišťujeme míru souhlasu s tvrzením „Omezují stravování, abych vypadal/a jako lidé v médiích.“ Výsledné odpovědi se u respondentů ZŠ a SŠ výrazně lišily. Nejprve popíšeme odpovědi respondentů ze ZŠ. **S tvrzením souhlasí 18 (32,70 %) z celkových 55 respondentů ZŠ.** Další četnou odpovědí byla možnost „nejvíce nesouhlasím“, kterou zvolilo 13 (23,60 %) respondentů a hned za tím „nesouhlasím“, kterou zvolilo také 13 (23,60 %) respondentů. Zbývající 2 (3,60 %) respondenti s tvrzením nejvíce souhlasí. Co se týče respondentů ze střední školy, ti zastávají spíše negativní postoj k tvrzení. **Z celkových 57 respondentů s tvrzením nesouhlasí 21 (36,80 %) žáků.** Dalších 14 (24,60 %) respondentů zvolilo možnost „nejvíce nesouhlasím“. Souhlas s tvrzením vyjádřilo 13 (22,80 %) respondentů SŠ. Neutrální postoj „nemohu posoudit“ zvolilo 5 (8,80 %) žáků SŠ a zbylí 4 (7 %) s tvrzením nejvíce souhlasí. Z tohoto lze vyvodit, že u respondentů ze základní školy je větší rozmanitost odpovědí a častěji se vyskytují neutrální a pozitivní postoje, což vykazuje rizikovost. U respondentů ze střední školy převažují negativní postoje.

5.4 Jaké konkrétní vzorce rizikového chování u sebe žáci vnímají?

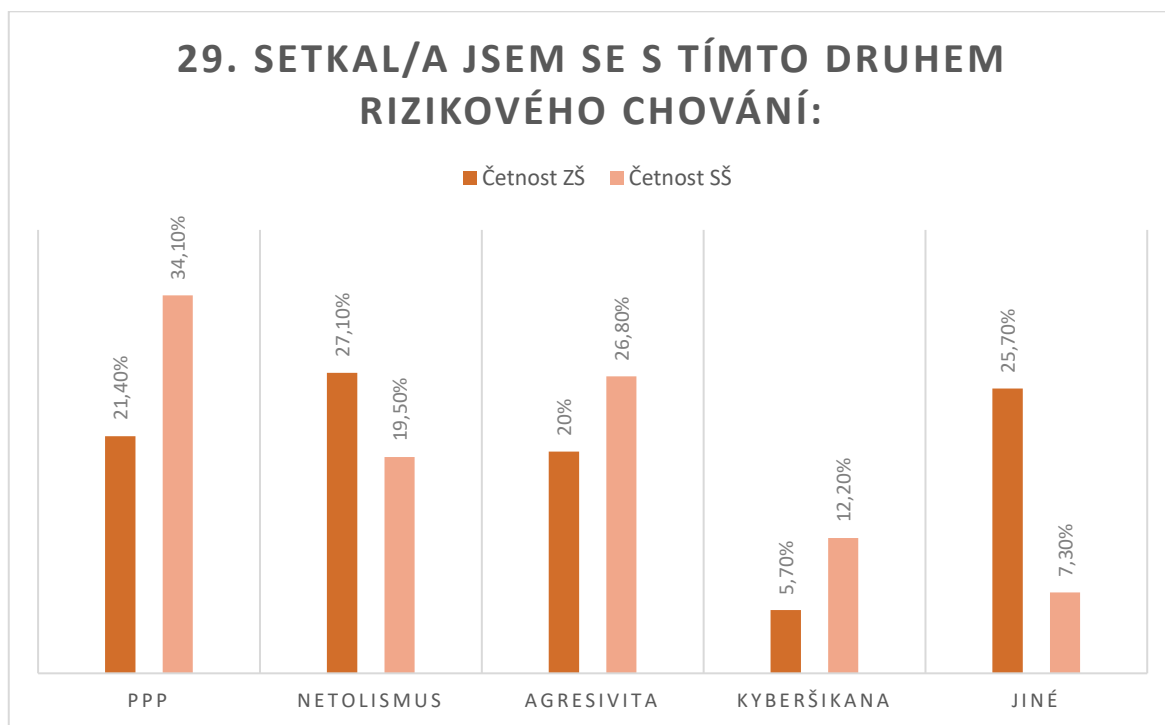
Výzkumná otázka „Jaké konkrétní vzorce RICHŮ žáci u sebe vnímají“ nám zjišťovali dotazníkové položky č. 22, 25 a 29.

Položka v dotazníku č. 22 navazovala na 21., ve které respondenti seřazovali „Na kterých sociálních sítích tráví čas nejvíce“. V položce č. 22 měli respondenti u prvních třech

z předchozí otázky **uvést negativa, která na těchto sociálních sítích můžou potkat** a v čem je to ovlivní. Tato otázka byla otevřená a odpovědi byly různorodé. Nyní se zaměříme na odpovědi žáků ZŠ. Nejčtenější odpovědí byl **násilný či nevhodný obsah**, dále pak **negativní obsah**. Někteří respondenti nevěděli, jak odpovědět. Respondenti také často uváděli nereálnost mediálního obsahu. Další čtenou odpovědí byla **šikana či manipulace**. Dva respondenti zmiňovali **návykovost** a další dva dokonce nespatořovali žádné negativa. Jeden respondent svou odpověď rozepsal podrobněji: **„Tiktok je nastavený tak, aby člověk nemohl odejít, a pořád mu tam vyskakují videa, aby tam strávil delší čas. Na YouTube se můžou objevit i nevhodná videa. Pro děti je nebezpečný Snapchat z důvodu, že nikdy nikdo neví, s kým si píše.“** Touto odpovědí potvrzuje návykovost, násilný obsah a nereálnost sociálních sítí ve smyslu rizikovosti nereálné identity. Pokud se zaměříme na odpovědi žáků SŠ, tak nejčtenější odpovědí byla nereálnost mediálního obsahu. Dovolím si zde citovat odpověď jednoho respondenta: **„Na tik toku to mohu být nerealistické ideály krásy a porovnávání se. Na Instagramu to mohou být nebezpeční uživatelé, kteří píšou nevhodné zprávy a na YouTube nevhodná videa.“** Další nejčtenější odpovědí byl **násilný či nevhodný obsah**. Manipulaci či šikanu respondenti ze SŠ zmiňovali více než respondenti ze ZŠ. Dále se pak opakoval **negativní obsah a návykovost**. Čtyři respondenti nevěděli, jak na otázku odpovědět a 3 nespatořovali žádné negativa.

Položka v dotazníku č. 25 má také návaznost. Tato položka navazuje na položku č. 24, kde jsme se respondentů tázali, zda hrají online hry a pokud ano, ať napíší název dané hry. Byla zde možnost otázku přeskočit. Položka 25. rozvádí položku č. 24 a lze ji také přeskočit. Otázka zní **„V čem si myslíš, že může tato hra ovlivnit tvé chování?“** Nejprve se zaměříme na respondenty ze ZŠ. Otázku přeskočilo 17 respondentů. Pět respondentů nevědělo, jak zodpovědět a dvanáct respondentů tvrdilo, že je hraní her **neovlivňuje**. Odpověď, která se vyskytovala nejčastěji, byla spojená s **agresivitou**. Dále pak vedla **návykovost**, a **rizikovost**. Opět zmíním odpověď jednoho respondenta, který na otázku odpověděl: **„Tak asi jen v tom, že bych to chtěla vyzkoušet i v reálném světě.“** Což se může jevit jako rizikové. Nyní shrneme odpovědi respondentů SŠ, z nich 29 otázku přeskočilo. Dva respondenti nevěděli, jak na otázku odpovědět. Devět respondentů tvrdí, že je hra neovlivňuje. Středoškoláci stejně jako žáci ZŠ mají nejčtenější odpověď agresivitu. Jeden respondent uvedl: **„Je hodně násilnická, všímám si, že se u ní hodně rozčiluji.“** Nicméně středoškoláci ve vlivu hraní her vidí také pozitivní aspekty. Několik respondentů uvedlo, že je hra uklidňuje či jim poskytuje uvolnění. Další čtenou odpovědí, kterou respondenti

zmínili, je získávání nových zkušeností a zlepšení postřehu. Návykovost zmínil jen jeden respondent.

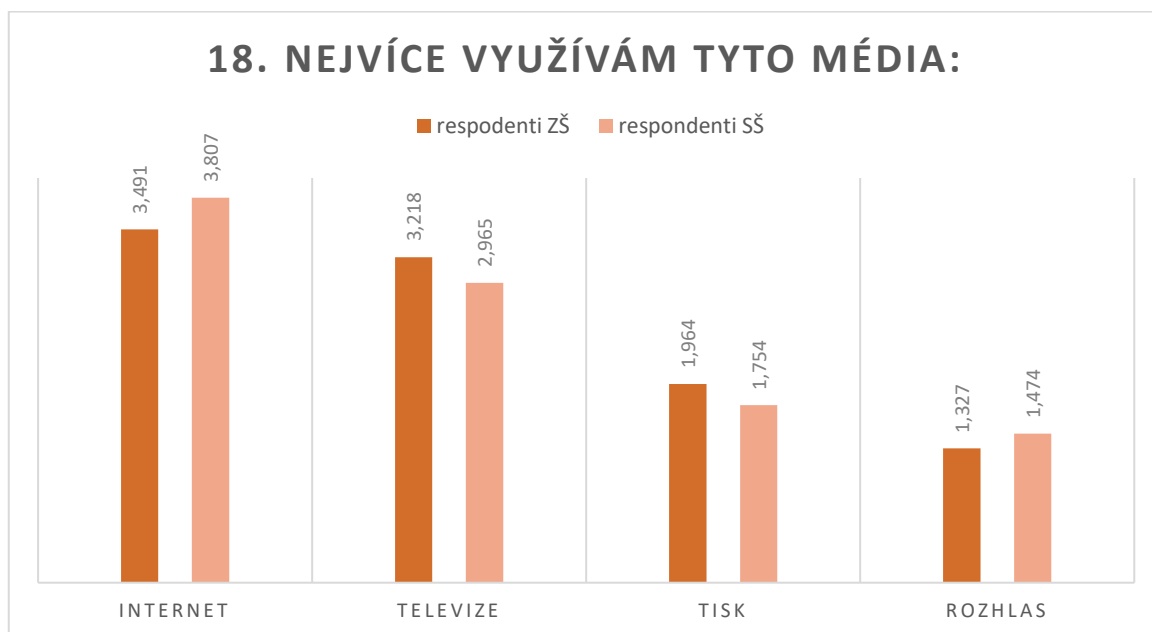

Graf 22 Setkal/a jsem se s tímto druhem rizikového chování:

Položka č. 29 zjišťuje, s jakým druhem rizikového chování se žáci setkali. V této položce mohli navolit i více možností. Nejprve si představíme odpovědi respondentů ze ZŠ. Nejčastěji volenou odpovědí byl **netolismus, se kterým se setkalo 19 (27,10 %) respondentů ZŠ**. Osmnáct (25,70 %) respondentů zvolilo možnost „jiné“ do které mohli zapisovat své konkrétní odpovědi. Nejčastěji zmiňovali „sebepoškozování“, „rasismus“, „sexismus“ a také „s žádným“. S poruchami příjmu potravy se setkalo 15 (21,40 %) respondentů ZŠ. Agresivitu a násilí označilo 14 (20 %) respondentů. S kyberšikanou se setkali 4 (5,70 %) respondenti ZŠ. Při zaměření na respondenty ze střední školy **nejčetnější odpovědi byly poruchy příjmu potravy, s těmi se setkalo 28 (34,10 %) respondentů**. Druhou četnou odpovědí byla agresivita, kterou zvolilo 22 (26,80 %) respondentů SŠ. Šestnáct (19,50 %) respondentů se setkalo s netolismem. Kyberšikanou označilo 10 (12,20 %) respondentů. Co se týče možnosti „jiné“, tu označilo celkem 6 (7,30 %) respondentů, přičemž zmiňovali „sebepoškozování“, „distribuci drog“, „nic“. Z těchto výsledků vyplývá, že mezi studenty obou typů škol převažuje setkání s netolismem a poruchami příjmu potravy. Výskyt kyberšikany je ve srovnání s ostatními kategoriemi méně běžný.

5.5 Jaké konkrétní formy médií žáci využívají nejčastěji?

Pátou výzkumnou otázkou nám zjišťovali dotazníkové položky č. 18, 19, 21 a 24.

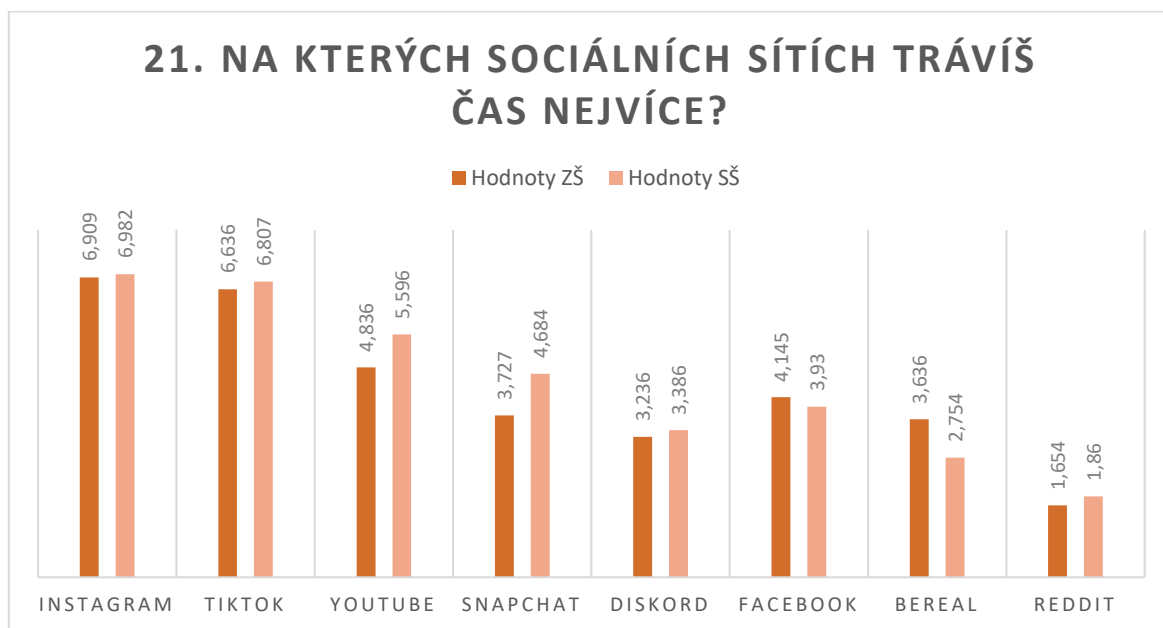

Graf 23 Nejvíce využívám tyto média:

První položka dotazníku, která zkoumá výzkumnou otázku „Jaké formy médií žáci využívají nejčastěji?“, je položka č. 18. Respondenti měli za úkol seřadit formy médií, podle preference. Podle pořadí médií jsme vypočetli skóre, které jsme následně převedli do výše uvedeného grafu. Je zřejmé, že **internet je nejpopulárnějším médiem** mezi oběma skupinami studentů, neboť ve většině stál na první příčce. Dále respondenti preferovali televizi. Tisk je třetí nejčastěji využívané médium, zatímco rozhlas je nejméně oblíbeným médiem.

Položka číslo 19 je opět navazující. Navazuje na předchozí 18 otázku, ze které vyplývá, že nejčastěji využívaným médiem je internet a hned za ním televize. V 19. otázce jsme se tázali respondentů **jak na médiu, které využívají nejvíce, tráví čas**. Otázka byla otevřená. Respondenti jak základních, tak středních škol, nejčastěji, jak z položky 18. vyplývá, tráví čas na internetu. Nejčastěji vepisovali různé druhy **sociálních sítí**. Druhá nejčastější odpověď byla také u obou skupin respondentů stejná, a to konkrétně trávení **času sledováním filmů nebo seriálů**. Respondenti ze ZŠ měli jako další nejčastější odpověď **hraní her**. Dále pak několik respondentů ZŠ zvolili **komunikaci a vyhledávání informací**.

Při srovnání respondenti SŠ tráví čas navíc poslechem hudby a podcastů a také sledováním zpráv a čtením novinek.

Graf 24 Na kterých sociálních sítích trávíš čas nejvíce?

V položce č. 21 měli žáci za úkol seřadit sociální sítě podle toho, na kterých tráví čas nejvíce. Podle grafu k položce č. 21 je patrné, že **Instagram dominuje jako nejoblíbenější sociální síť** mezi žáky jak základních, tak středních škol. Těsně za Instagramem stojí sociální síť **TikTok**. YouTube následuje jako třetí nejoblíbenější výběr. Na čtvrtém místě u studentů ZŠ je Facebook, zatímco u studentů SŠ je na místě pátém. Snapchat je na čtvrtém místě mezi žáky SŠ a na pátém místě u studentů ZŠ. Mezi méně oblíbené platformy patří BeReal a Diskord. Reddit byl hodnocen jako nejméně navštěvovaná sociální síť oběma skupinami studentů

Položka č. 24 je navazující položkou na 25. položku. Položka č. 24 obsahuje otevřenou otázku s možností přeskočení odpovědi. Otázka zní: „Pokud hraješ online hry, napiš, jakou konkrétní hru nejvíce hraješ a stručně popiš o čem je.“ Odpovědi respondentů obsahovali různé druhy her, které jsme rozřídili do kategorií. Nejprve se vrhneme na odpovědi respondentů ZŠ. Z celkového počtu respondentů (55) 17 tuto otázku přeskočilo, neboť hry nehrají. Nejčetnější odpovědi u žáků ZŠ, byly hry **střílečho** či **válečného** charakteru. Druhou nejčetnější kategorií jsou hry **dobrodružné**. Někteří respondenti ZŠ hrají **simulační** hry jako např. The Sims. Dále pak několik respondentů popsalo hry **arkádové** a v neposlední řadě pár respondentů hrají hry **vzdělávací**. Co se týče respondentů SŠ, těch z celkového

počtu (57) 29 otázku přeskočilo, neboť hry nehrají. Nejčtenější odpovědi, stejně jako u respondentů ZŠ, byly **hry střelečného a válečného** charakteru. Druhou nejčtenější kategorií byly hry **simulačního** charakteru. Třetí nejčtenější odpověď zastupují u respondentů SŠ hry **arkádové, dobrodružné a vzdělávací** zároveň.

Testování hypotézy

Testováním hypotézy H1 jsme se zaměřili, zda žáci ze střední školy vnímají vliv médií na rizikové chování významněji než žáci ze základní školy. Pro ověření této hypotézy využíváme dotazníkovou položku č. 7. Pro testování hypotézy jsme zvolili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Hypotéza zní: Žáci střední školy vnímají vliv médií na rizikové chování významněji než žáci základní školy.

H_A : Existuje statisticky významný rozdíl ve vnímání vlivu médií mezi žáky základních a středních škol.

H_0 : Neexistuje statisticky významný rozdíl ve vnímání vlivu médií mezi žáky základních a středních škol.

Tabulka 4 Tabulka pro chí- kvadrát

	Žáci ZŠ	Žáci SŠ	Celkem
Souhlas	29	46	75
Neutrální postoj	18	9	27
Nesouhlas	8	2	10
Celkem	55	57	112

Analýzou testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku nemůžeme zamítnout nulovou hypotézu. Vypočítaná hodnota testového kritéria chí-kvadrát je $\chi^2 = 0,18$ s kritickou hodnotou 5,99 a hladinou významnosti 0,05. Námi vypočítaná hodnota je nižší než hodnota kritická. Potvrzujeme hypotézu nulovou: „Neexistuje statisticky významný rozdíl ve vnímání vlivu médií mezi žáky základních a středních škol.“

6 INTERPRETACE DAT

V této kapitole se zaměříme na komplexní shrnutí námi získaných informací. Hlavní výzkumná otázka směřovala ke zjištění, **jak žáci vnímají souvislost médií na vznik rizikového chování?** Z výzkumu vyplývá, že žáci ze střední a základní školy si jsou vědomi potenciálního vlivu mediálního obsahu na formování rizikového chování. Výsledky ukazují, že většina respondentů považuje konzumaci médií, zejména sociálních sítí a online obsahu, za faktor, který může ovlivňovat určité formy rizikového chování. To se projevuje zejména v oblastech týkajících se kyberšikany, netolismu a vlivu na sebepojetí na tělesný obraz. Na základně hlavní výzkumné otázky byly stanovené dílčí výzkumné otázky. Nyní se zaměříme na vyhodnocení jednotlivých výzkumných otázek.

DVO1: Jak žáci vnímají vztah mezi mediálním obsahem a rizikovým chováním?

Tuto první výzkumnou otázku jsme zjišťovali dotazníkovými položkami č. 2, 7 a 23. Naše výsledky naznačují, že většina žáků mezi mediálním obsahem a rizikovým chováním spojitost vnímá. Respondenti, jak ze střední, tak ze základní školy, si je vědoma, že konzumace médií může ovlivnit jejich chování, tuto skutečnost vnímá 60 % respondentů z celkového počtu 112. Větší polovina respondentů (57 %) z celkového počtu 112 si uvědomuje, že mediální obsah může přispět ke vzniku RICHU.

Při srovnání obou skupin respondentů jsou o něco uvědomělejší, co se rizikovosti týče, středoškoláci, což může být zapříčiněno jejich vyšší schopností sebereflexe, více zkušenostmi s médii či vyšší úrovní mediální výchovy. Nicméně alternativní hypotéza, která zní: „Existuje statisticky významný rozdíl ve vnímání vlivu médií mezi žáky základních a středních škol“, se nám nepodařila potvrdit. Rozdíly nejsou radikální, proto obě skupiny respondentů hodnotíme jako celek.

Z výzkumného šetření nám také vyplývá, že největší rizikovitost žáci obou skupin spatřují v nadměrném užívání sociálních médií, tuto možnost zvolila víc než 1/3 (38 %) z celkového počtu respondentů. Výzkum Robertsona, Rosaria a kol. (2024) upozorňuje právě na rizikovitost sociálních médií, které mohou zkreslovat vnímání sociálních norem a ovlivňovat či normalizovat rizikové chování, s čímž se respondenti našeho výzkumu ztotožňují. Respondenti SŠ spatřují rizikovitost také v hraní násilných her v rámci konzumace mediálního obsahu.

DVO2: Jakou úroveň mediální gramotnosti a schopnosti kritického využívání médií vykazují žáci?

Druhou výzkumnou otázku jsme ověřovali prostřednictvím dotazníkových položek č. 3, 5, 12 a 13. Z analýzy dat je zřejmé, že většina (80 %) z celkového počtu 55 respondentů ZŠ si uvědomují rizika spojená s konzumací mediálního obsahu. Respondenti SŠ měli vyšší míru souhlasu, neboť volili čteně možnost „nejvíce souhlasím“ z čehož nám vyplývá, že 95 % z celkových 57 respondentů SŠ jsou uvědomělí, co se rizik týká. Z tohoto faktu lze usuzovat vysokou úroveň mediální gramotnosti obou skupin respondentů. V paradoxu s tímto faktem je tvrzení středoškoláků, kterých více než polovina z celku nesouhlasila s tvrzením, že ve škole probírají mediální výchovu. Více než polovina respondentů obou skupin (54 %) z celkových 112 respondentů, si myslí, že mají pod kontrolou svůj mediální obsah. Většina respondentů si je vědoma, že ne vše v médiích musí být reálné. Souhlasné odpovědi s tímto tvrzením zvolilo celkem 98 % respondentů z celkových 112. Po shrnutí výsledků výzkumu si nelze nepovšimnout, že středoškoláci vykazují vyšší míru kritického myšlení v rámci využívání médií, což se projevuje větším počtem respondentů, kteří „nejvíce souhlasí“ s dotazníkovými tvrzeními. Paradoxní v tomto je, jak už jsme zmiňovali, že právě u středoškoláků se nám objevuje nižší zkušenost s mediální výchovou ve školním prostředí. Z výzkumu v rámci vzdělávacího programu Jeden svět na školách vyplývá, že středoškoláci projevují nižší důvěru v média a jsou si více vědomi jejich manipulativního potenciálu a také že vnímají mediální obsah a jeho potenciální vliv na rizikové chování výrazněji, než žáci základních škol. S těmito výsledky se naše data shodují.

DVO3: Jaké známky rizikového chování vykazují žáci?

Třetí výzkumná otázka zjišťuje, jaké známky RICH0 žáci vykazují. Tuto výzkumnou otázku nám zkoumá hned několik položek z dotazníku: 4., 6., 8., 9., 10., 11., 14., 15., 16., 17., 20., 26., 27. a 28. Z předchozích výzkumných otázek jsme zjistili, že naši respondenti obou skupin, si jsou vědomi rizikovosti mediálního obsahu. Nicméně tato skutečnost nebrání výskytu rizikového chování u našich respondentů. V analýze dat jsme zjistili, že více jak polovina (61,4 %) z celkového počtu 57 respondentů ze střední školy zastávala nesouhlasné odpovědi s tvrzením, že jejich rodiče mají přehled, jak tráví čas spojený s konzumací mediálního obsahu. Žáci základní školy jsou o něco více kontrolováni rodiči, souhlas s tvrzením vyjádřila přibližně 1/3 žáků základní školy. Lze podotknout, že žáci střední škol jsou samostatnější a jejich mediální obsah rodiče pod kontrolou nemají. To může být důsledkem vývojového období, ve kterém se středoškoláci nacházejí- pozdní adolescence,

kteřá je typická oproštěním se od rodinného prostředí, tím i autorit a ztotožnění se se skupinou vrstevnickou.

Více než polovina respondentů obou skupin navštěvuje sociální sítě ihned po probuzení, v čemž lze spatřovat rizikovost, která signalizuje tendenci k online přítomnosti. Fakt, že média navštěvují žáci obou škol, aby si zlepšili náladu, nám potvrdily dotazníkové položky č. 9 a 10. Z analýzy vyplývá, že vyšší míru zastávají středoškoláci, 40,4 % žáků střední školy navštěvují média, když jsou naštvaní, což může souviset s únikem od reality. Žáci obou škol zastávají převážně souhlasné tvrzení s tím, že jim média pomáhají zvednout náladu. Potvrzující s tímto tvrzením je položka č. 11, ve které 40 % žáků ŽŠ a 50,90 % žáků SŠ nesouhlasilo s tvrzením, že po konzumaci mediálního obsahu mají špatnou náladu.

Čas strávený konzumací mediálního obsahu průměrně představoval 4,12 hodin u žáků ZŠ a 4,19 hodin u žáků SŠ. Z národní zprávy o zdravém a životním stylu dětí a školáků (Kalman, 2011) vyplývá, že většina školáků tráví před obrazovkou více než 2 h denně. S rostoucím věkem byl zaznamenán pokles času stráveného před televizní obrazovkou, ovšem nárůst času stráveného u počítače. Ovšem v našem výzkumu jsme se již na konkrétní média nezaměřovali a čas jsme hodnotili obecně konzumací mediálního obsahu.

Vztah ke svému tělu hodnotí negativně 40,2 % respondentů z celkových 112. S lidmi v médiích se srovnává více jak polovina (54,5 %) z celkového počtu 112 respondentů. Větší váhu souhlasu s porovnáváním vyjadřují respondenti střední školy. Z výzkumu „The Influence of Social Media on Perception of Body Image and Beauty Standards on Young People“ (Xie, 2024) je zjevné, že sociální média ovlivňují vnímání krásy a tělesného obrazu mladých lidí. Stravování omezuje, aby vypadali jako lidé v médiích, opět více jak polovina (51,8 %) z celkového počtu našich respondentů. Rizikovější je skupina respondentů ze základní školy, neboť vyjadřovali vyšší míru souhlasu oproti respondentům střední školy. Pokud tyto výsledky shrneme, můžeme uvažovat o tom, že naši respondenti vykazují známky rizikového chování související netolismem, problémy se zdravým sebepojetím a tím souvisejícími stravovacími návyky

DVO4: Jaké konkrétní vzorce rizikového chování u sebe žáci vnímají?

Tuto čtvrtou dílčí výzkumnou otázku jsme zjišťovali dotazníkovými položkami č. 22, 25 a 29. Z našich dat vyplývá, že žáci u sebe vnímají různé vzorce rizikového chování ve spojení

s konzumací mediálního obsahu. Položka č. 22 navazovala na 21. položku, která zjišťovala, na kterých sociálních sítích tráví respondenti čas nejvíce. Nejčtenější odpovědi představovali sociální sítě jako je Instagram, TikTok a YouTube. Prostřednictvím položky č. 22 jsme prozkoumávali, jaká negativa na těchto sítích mohou adolescenti potkat a v čem je ovlivňují. Respondenti obou skupin uvádí zejména nevhodný či nereálný obsah. Vliv spatřovali ve vystavení se riziku vzniku závislosti na sociálních sítích nebo také v riziku rozvoje šikany či manipulace a s tím i rozvoj duševních problémů. Respondentů, kteří hrají online hry, jsme se také ptali, v čem tato hra ovlivňuje jejich chování. Odpovědi byly jednoznačné, a to převážně rozvoj agrese a také v návykovosti na dané hře. Tento výsledek je v souladu se studií Prescottta a kol. (2018), kteří uvádějí, že hraní násilných videoher je spojené s následným nárůstem fyzické agrese. Z poslední dotazníkové položky jsme zjišťovali, s jakým druhem RICHU se naši respondenti již setkali. Celkem 38,4 % respondentů ze 112 se setkalo s poruchami příjmu potravy. Vyšší podíl zastupovali žáci střední školy. S agresivitou se setkalo 32,1 % respondentů z celkových 112. Netolismus zastupoval 31,3 % respondentů z celku, s tím, že větší podíl zastupovali žáci základní školy. Někteří respondenti volili možnost „jiná“, kde nejčastěji zmiňovali, že se setkali s rasismem, sexismem a sebepoškozováním.

DVO5: Jaké konkrétní formy médií žáci využívají nejčastěji?

Poslední výzkumnou otázku jsme ověřovali dotazníkovými položkami č. 18, 19, 21 a 24. Naše výsledky výzkumu ukazují, že žáci obou skupin nejčastěji využívají internet. V rámci internetu vedly v popularitě sociální sítě. Žáci uváděli nejčastěji platformu Instagram a TikTok. Pokud tyto preference porovnáme, z výsledků výzkumu organizace Pew Research (2023) vyplynulo, že 95 % školáků používá některou ze sociálních sítí. Nejpreferovanější formy zastupovali YouTube, TikTok, Instagram a Snapchat. Výzkum uvádí, že polovina dospívajících tvrdí, že používají internet „téměř neustále“. Dále naše výsledky poukazují na časté hraní online her, což je populární činností, zejména mezi žáky základních škol. Herní preference ukazují na oblibu akčních a dobrodružných her, nejvíce vedly střílečky. Podobné výsledky uvádí ve své studii Spilková a kol. (2017), kteří zdůrazňují, že adolescenti mají tendenci trávit nadměrné množství času na sociálních sítích a hraním her, což má negativní dopady na jejich život v kontextu sociálních interakcí. Nejužívanější forma média, internet, slouží také k edukativním účelům. Převážně žáci střední školy zdůrazňují využívání médií pro sledování zpráv a poslech hudby či podcastů.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala vlivem médií na rizikové chování mezi žáky základní a střední školy. Práce byla rozdělena do teoretické a praktické části.

V teoretické části jsme si představili média a jejich vliv. Zaměřili jsme se na pochopení adolescence a socializace v tomto období a v neposlední řadě jsme si představili vybrané druhy rizikového chování a to konkrétně agresí, šikanu, kyberšikanu, poruchy příjmu potravy a netolismus.

V části praktické jsme se zaměřili na analýzu dat kvantitativního výzkumu. Zkoumali jsme názor žáků základní a střední školy na vliv médií na vznik rizikového chování. Zjišťovali jsme také, jak studenti sami vnímají vliv médií na jejich chování. Identifikovali jsme úroveň mediální gramotnosti žáků, zkoumali, jaké vzorce rizikového chování na sobě vnímají. Snažili jsme se ověřit námi formulovanou hypotézu „Žáci střední školy vnímají vliv médií na rizikové chování významněji, než žáci základní škol.“, která se nám potvrdit nepodařila.

Výsledky této bakalářské práce ukazují, že žáci obou škol vnímají souvislost mezi médii a rizikovým chováním. Žáci jsou si vědomi vlivu médií na jejich chování, které vykazuje rizikové vzorce. Bylo zjištěno, že největší riziko spatřují žáci v času stráveném konzumací mediálního obsahu a také ve formě daného obsahu. Rizikový se jim zdál násilný obsah, který prostřednictvím her u našich žáků vyvolává agresivitu. Žáci spatřovali vliv také na formování zdravého sebepojetí.

Tato práce přináší bližší pohledy na to, jaké media a jejich obsahy jsou pro adolescenty rizikové. Z výsledku výzkumu vyplývá, že by se zejména střední školy měly více zaměřit na efektivitu mediální výchovy a podporovat preventivní programy v oblasti rizikového chování, a to zejména programů posilující zdravé sebehodnocení nebo například programů zaměřených na ovládnání agresivity.

LIMITY VÝZKUMU

V této části se zaměříme na limity našeho výzkumu. Jedno z hlavních omezení spatřujeme ve výběru výzkumného vzorku. Pro získání hlubšího pochopení názorů žáků by bylo vhodnější soustředit se pouze na jednu cílovou skupinu, buď na žáky základních škol, nebo na studenty středních škol. Další limit výzkumu představuje délka a struktura námi vytvořeného dotazníku. I přes provedený „předvýzkum“ jsme si povšimli, že respondentům u některých dotazníkových položek chyběly možnosti odpovědí. Převážně se jednalo o možnost odpovědi „žádné“, kterou respondenti nahrazovali možností „jiné“ ve které mohli vepsat konkrétní odpověď.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ANDERSON, C. A. a BUSHMAN, B. J. Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive cognition, aggressive affect, physiological arousal, and prosocial behavior: A meta-analytic review of the scientific literature. *APA PsycNet Online*. 2001. Dostupné z: <https://psycnet.apa.org/record/2001-09183-001> [cit. 2024-03-20].
- [2] ANDERSON, Monica a Kathryn ZICKUHR. Teens, Social Media, and Technology. *Pew Research Center Online*. Washington, D.C. 2023. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/internet/2023/12/11/teens-social-media-and-technology-2023/>. [cit. 2024-04-02].
- [3] BEARMAN, S.K.; MARTINEZ, E.; STICE, E.; PRESNELL, K. The Skinny on Body Dissatisfaction: A Longitudinal Study of Adolescent Girls and Boys. *Journal of Youth and Adolescence*. *National Library of Medicine Online*. 2006. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1540456/>. [cit.2024-03-24].
- [4] BLAŽEK, Bohuslav. Tváří v tvář obrazovce. Studie (Sociologické nakladatelství). Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-11-7.
- [5] BURTON, Graeme a JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6.
- [6] ČSI. Kvalita vzdělávání ve školním roce 2022/2023- výroční zpráva. *Česká školní inspekce Online*. 2023. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocnizpravy/Kvalita-vzdelavani-ve-skolnim-roce-2022-2023-%E2%80%93-vyr>. [cit.2024-03-24].
- [7] DOLEJŠ, M. a OREL, M. Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování. *ResearchGate Online*. 2017. Univerzita Palackého v Olomouci. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323453380_Rizikove_chovani_u_adolescentu_a_impulzivita_jako_prediktor_tohoto_chovani_Risk_behaviour_of_adolescents_and_impulsivity_as_a_predictor_of_risk_behaviour. [cit.2024-03-24].
- [8] ESCOBAR-CHAVES, S. L., a ANDERSON, C. A. Media and Risky Behaviors. *The Future of Children*. *JSTOR Online*. 2008. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20053123>. [cit.2024-03-24].

- [9] GILES, David. *Psychologie médií. Z pohledu psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3921-2.
- [10] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-5326-3.
- [11] CHUSTER, Michal a ŠPAČKOVÁ, Irena. Mediální výchova: studijní opory pro kombinované studium. *Pedagogická fakulta UJEP Online*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. 2020. Dostupné z: https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/11/opora_medialni_vychova.pdf. [cit.2024-03-24].
- [12] JEDLIČKA, Richard a kol. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada, Psyché, 2015. ISBN 978-80-247-5447-5.
- [13] JSNS. Mediální gramotnost žáků základních a středních škol a jejich postoje k médiím. *Zkola Online*. 2023. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/medialni-gramotnost-zaku-zakladnich-a-strednich-skol-a-jejich-postoje-k-mediim/>. [2024-03-16].
- [14] KALMAN, Michal. Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků. *Hbsc.cz Online*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2010. Dostupné z https://hbsc.cz/wp-content/uploads/2018/09/narodni_zprava_zdravi_ziv_styl.pdf. [cit. 2024-04-02].
- [15] LEBEDÍKOVÁ, Michaela. Sexuální obsah online: Jaký dopad má na dospívající & na co se rodiče mají zaměřit. *Šance dětem Online*. 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/sexualni-obsah-online-jaky-dopad-ma-na-dospivajici-na-co-se-rodice-maji-zamerit>. [cit. 2024-03-20].
- [16] MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.
- [17] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy Online*. 2010. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. [2024-04-01].

- [18] NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. Netolismus: závislost na tzv. virtuálních drogách. *Nzip.cz* Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. 2024. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/259-netolismus>. [2024-03-16].
- [19] NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. Bulimie: co to je? *Nzip.cz* Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. 2024. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/704-bulimie-zakladni-informace>. [2024-03-16].
- [20] NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. Mentální anorexie: co to je? *Nzip.cz* Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. 2024. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/702-mentalni-anorexie-zakladni-informace>. [2024-03-16].
- [21] NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. Poruchy příjmu potravy: co to je? *Nzip.cz* Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. 2024. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/699-poruchy-prijmu-potravy-zakladni-informace>. [2024-03-16].
- [22] NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. Záchvatové přejídání (psychogenní přejídání): co to je? *Nzip.cz* Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. 2024. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/706-zachvatovite-prejidani-zakladni-informace>. [2024-03-16].
- [23] NOVÁKOVÁ, Milena. Jak internet ovlivňuje život dětí dospívajících. *Šance dětem* Online. 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/jak-internet-ovlivnuje-zivot-deti-dospivajicich>. [cit. 2024-03-12].
- [24] PAPEŽOVÁ, Hana. *Spektrum poruch příjmu potravy: interdisciplinární přístup*. Psyché. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2425-6.
- [25] PETRIŠČOVÁ, Alena. Agrese, šikana a jiné formy násilného chování. *Šance dětem* Online. 2012. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/agrese-sikana-jine-formy-nasilneho-chovani>. [2024-04-01].

- [26] POSPÍŠIL, Jan a Lucie Sára ZÁVODNÁ. *Mediální výchova*. Aktualizované 2. vydání. Prostějov: Computer Media, 2020. ISBN 978-80-7402-408-5.
- [27] PRESCOTT, Anna T.; SARGENT, James D. a HULL, Jay G. Metaanalysis of the relationship between violent video game play and physical aggression over time. *PNAS Online*. Proceedings of the National Academy of Sciences. 2018, roč. 115, č. 40, s. 9882-9888. ISSN 0027-8424. Dostupné z: <https://doi.org/10.1073/pnas.1611617114>. [cit. 2024-04-22].
- [28] RVP. Průřezové téma Mediální výchova. *Metodický portál RVP.CZ Online*. 2021. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10913>. [cit. 2024-04-22].
- [29] SHAHNAWAZ, M. G.; REHMAN, Usama a MONACIS, Lucia. Social Networking Addiction Scale. *Taylor Francis Online Online*. Cogent Psychology. 2020, roč. 7, č. 1. ISSN 2331-1908. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/23311908.2020.1832032>. [cit. 2024-04-22].
- [30] SCHELLMANN, Bernhard. *Média: základní pojmy, návrhy, výroba: úvod do praxe*. Praha: Europa Sobotales, 2004. ISBN 80-86706-06-0.
- [31] SCHOOLER, D. a WARD, L. M. Average Joes: Men's relationships with media, real bodies, and sexuality. *Psychology of Men & Masculinity*. *APA PsycNet Online*. 2006. Dostupné z: <https://psycnet.apa.org/record/2006-02952-003>. [cit.2024-03-24].
- [32] SLOBODA, Zdeněk. *Mediální výchova v rodině*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4496-3.
- [33] SOBOTKOVÁ, V. a kol. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-4042-3.
- [34] SPILKOVÁ, Jana; CHOMYNOVÁ, Pavla a CSÉMY, Ladislav. Predictors of excessive use of social media and excessive online gaming in Czech teenagers. *Journal of Behavioral Addictions Online*. Journal of Behavioral Addictions. 2017, roč. 6, č. 4, s. 611-619. ISSN 2062-5871. Dostupné z: <https://doi.org/10.1556/2006.6.2017.064>. [cit. 2024-04-22].
- [35] STRASBURGER, Victor C.; JORDAN, Amy B. a DONNERSTEIN, Ed. Health Effects of Media on Children and Adolescents. *American Academy of*

- Pediatrics* Online. *Pediatrics*. 2010, roč. 125, č. 4, s. 756-767. ISSN 0031-4005. Dostupné z: <https://doi.org/10.1542/peds.2009-2563>. [cit. 2024-04-22].
- [36] URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef a MURDZA, Karol. *Masová komunikace a veřejné mínění. Žurnalistika a komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3563-4.
- [37] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-4961-0.
- [38] VAN BAVEL, Jay J.; ROBERTSON, Claire E.; DEL ROSARIO, Kareena; RASMUSSEN, Jesper a RATHJE, Steve. Social Media and Morality. *Annual review of psychology* Online. *Annual Review of Psychology*. 2024, roč. 75, č. 1, s. 311-340. ISSN 0066-4308. Dostupné z: <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-022123-110258>. [cit. 2024-04-22].
- [39] VOJTÍŠEK, Petr. *Metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol*. Online. Praha. 2012. Dostupné z: https://skoly.praha.eu/files/=84121/Skripta___V%C3%BDzkumn%C3%A9_metody.pdf [cit. 2024-04-02].
- [40] VOKÁČ, Petr a Jaroslava ZELENÁ. *Školský zákon: zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. 6., přepracované vydání. Třinec: Resk, spol. s r.o., 2016, 356 s. ISBN 978-80-87675-13-7.
- [41] XIE, Zijing. The Influence of Social Media on Perception of Body Image and Beauty Standards on Young People. Online. *Warwick Evans Publishing* 2024, roč. 5, s. 143-148. ISSN 2960-2262. Dostupné z: <https://doi.org/10.62051/67rvhh97>. [cit. 2024-04-22].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RICHO Rizikové chování

ZŠ Základní škola

SŠ Střední škola

HVO Hlavní výzkumná otázka

HVC Hlavní výzkumný cíl

DVO Dílčí výzkumná otázka

DVC Dílčí výzkumný cíl

s. strana

str. strana

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Respondenti	31
Tabulka 2 Dotazníkové položky korespondující s VC	34
Tabulka 3 Čas strávený konzumací mediálního obsahu	51
Tabulka 4 Tabulka pro chí- kvadrát.....	60

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Myslím si, že konzumace médií může ovlivnit mé chování.	35
Graf 2 Myslím si, že mediální obsah může přispět ke vzniku problémového chování.	36
Graf 3 Které konkrétní média považuješ za nejrizikovější ve spojitosti s konzumací mediálního obsahu?	37
Graf 4 Uvědomuji si rizika, která jsou spojená s konzumací mediálního obsahu.	38
Graf 5 Ve škole probíráme tematiku médií a jejich rizikovost.	39
Graf 6 Myslím si, že mám pod kontrolou svůj mediální obsah.	40
Graf 7 Uvědomuji si, že to, co se ke mně dostane skrz média, nemusí být realita.	41
Graf 8 Mí rodiče mají přehled o tom, jak trávím čas v souvislosti s médii.	42
Graf 9 Vnímám u sebe změny po konzumaci mediálního obsahu.	43
Graf 10 Navštěvuji sociální síť pravidelně ihned po probuzení.	44
Graf 11 Na sociální média chodím, když jsem naštvaný.	45
Graf 12 Média mi pomáhají zvednout náladu.	46
Graf 13 Často se mi stává, že po konzumaci mediálního obsahu mám špatnou náladu.	47
Graf 14 Musím lhát svým rodičům a ostatním, když se mě zeptají na využívání sociálních sítí.	48
Graf 15 Ignoruji spánek, protože jsem věnoval/a čas médiím.	49
Graf 16 Myslím, že čas strávený nad konzumací mediálního obsahu mám pod kontrolou.	50
Graf 17 Denně strávím konzumací mediálního obsahu celkem:	51
Graf 18 Ve volném čase rád/a nejčastěji:	52
Graf 19 Vztah k mému tělu hodnotím spíše pozitivně.	53
Graf 20 Často se vzhledově srovnávám s lidmi z médií.	54
Graf 21 Omezuji stravování, abych vypadal/a jako lidé v médiích.	55
Graf 22 Setkal/a jsem se s tímto druhem rizikového chování:	57
Graf 23 Nejvíce využívám tyto média:	58
Graf 24 Na kterých sociálních sítích trávíš čas nejvíce?	59

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK- Vliv médií na vznik rizikového chování

Ahoj,

ráda bych se Ti v úvodu krátce představila. Jmenuji se Tereza Doležalová, jsem studentkou UTB ve Zlíně na FHS, oboru Sociální pedagogika.

Prosím Tě o pravdivé vyplnění tohoto dotazníku. Jeho výsledky budou použity pro zpracování mé bakalářské práce, která se zabývá vlivem médií na vznik rizikového chování. Ujišťuji Tě, že dotazník je zcela anonymní a Tvé odpovědi nebudou nijak ovlivňovat průběh Tvého studia. Žádná otázka není správná nebo špatná, odpověď prosím, co nejpřesněji, podle toho, jak to vnímáš. Vyplnění tohoto dotazníku Ti zabere maximálně 15 minut Tvého času. Předem mockrát děkuji za čas věnovaný mému dotazníku.

Na úvod jsem si pro Tebe připravila krátké vysvětlivky slov a slovních spojení, které se dále v dotazníku budou vyskytovat:

Média= Prostředky, které slouží k přenosu informací, zpráv a zábavy pro širokou veřejnost. Patří mezi ně televize, internet a sociální média, tisk-noviny a rozhlas-rádio.

Mediální obsah= Jakýkoliv materiál, například texty, obrázky, zvuky, videa, které jsou šířeny prostřednictvím médií. př. videa na tiktoku, články na facebooku

Konzumace médií= využívání obsahu, který je vytvořený prostřednictvím různých médií. (televize, noviny, internet, sociální sítě) př. sledování videí na tiktoku, sledování fotek na instagramu, sledování filmů a seriálů v televizi

1. Teď prosím vyplň základní informace:

Pohlaví:..... Věk:..... Studovaná škola:.....Ročník:.....

Před Tebou je 29 položek týkající se Tvého názoru na to, jestli média ovlivňují Tvé chování. U následujících 15 položek (2-16) vyber odpověď (od zcela souhlasím- zcela nesouhlasím), která nejlépe vyjadřuje Tvůj názor.

2. Myslím si, že konzumace medií může ovlivnit mé chování.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

3. Uvědomuji si rizika, která jsou spojená s konzumací mediálního obsahu.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

4. Mí rodiče mají přehled o tom, jak trávím čas v souvislosti s médii.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

5. Ve škole probíráme tematiku médií a jejich rizikovost.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

6. Vnímám u sebe změny (v náladě, chování, v rozhodování) po konzumaci mediálního obsahu.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

7. Myslím si, že mediální obsah může přispět k vzniku problémového chování.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

8. Navštěvuji sociální sítě pravidelně ihned po probuzení.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

9. Na sociální média chodím, když jsem naštvaný.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

10. Média mi pomáhají zvednout náladu.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

11. Často se mi stává, že po konzumaci mediálního obsahu mám špatnou náladu.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

12. Myslím si, že mám pod kontrolou svůj mediální obsah.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

13. Uvědomuji si, že to co se ke mně dostane skrz média, nemusí být realita.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

14. Musím lhát svým rodičům a ostatním, když se mě zeptají na využívání sociálních sítí.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

15. Ignoruji spánek, protože jsem věnoval/a čas médiím (sociální sítě, filmy, hry..)

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

16. Myslím, že čas strávený nad konzumací mediálního obsahu mám pod kontrolou.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

Ted' Tě čekají otázky, ve kterých budeš muset buďto napsat odpověď, nebo vybrat jednu ze zvolených variant. Některé odpovědi budeš muset seřadovat.

17. Denně strávím konzumací mediálního obsahu celkem: (doplň v minutách či hodinách)
.....
18. Nejvíce využívám tyto média: (seřaď od 1-4 = 1. místo nejvíce, 4. místo nejméně)
- Televize
 - Tisk
 - Internet
 - Rozhlas
19. Z toho co máš na prvním místě u předchozí otázky, uveď, co konkrétně v rámci tohoto média využíváš nejvíce, jak na něm trávíš čas?
.....
20. Ve volném čase rád/a nejčastěji:
- Sleduji filmy/seriály
 - Trávím čas na sociálních sítích
 - Trávím čas hraním her
 - Trávím čas čtením časopisů
 - Trávím čas venku
 - Navštěvuji zájmový kroužek
 - Jiné...
21. Na kterých sociálních sítích trávíš čas nejvíce? (seřaď od 1- 6. 1. místo nejvíce, 6. místo nejméně)
- Facebook
 - Tiktok
 - Instagram
 - Be real
 - Snapchat
 - Diskord
 - Reddit
 - Youtube
22. U prvních třech z předchozí otázky uveď, jaké negativa můžeš na těchto sociálních médiích potkat, v čem tě to ovlivní?
.....
23. Které konkrétní média považuješ za nejrizikovější ve spojitosti s konzumací mediálního obsahu?
- Konzumace násilných filmů
 - Konzumace násilných her
 - Nadměrné užívání sociálních médií
 - Žádné mi nepřipadá rizikové
 - Jiné (doplň).....
24. Pokud hraješ online hry, napiš, jakou konkrétní hru nejvíce hraješ a popiš stručně o čem je.

.....
25. V čem si myslíš, že může tato hra ovlivnit tvé chování?

.....
26. Vztah k mému tělu hodnotím spíše pozitivně.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

27. Často se vzhledově srovnávám s lidmi z médií.

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

28. Omezují stravování, abych vypadal/a jako lidé v médiích

Nejvíce souhlasím	Souhlasím	Nemohu posoudit	Nesouhlasím	Nejvíce nesouhlasím
-------------------	-----------	-----------------	-------------	---------------------

29. Setkala jsem se u sebe s tím tímto druhem rizikového chování

- a) Poruchy příjmu potravy
- b) Netolismus (závislost na internetu)
- c) Agresivita/ násilí
- d) Kyberšikana
- e) Napadá mě něco jiného.....(doplň)

Děkuji Ti za spolupráci!

V případě dotazů mě neváhej kontaktovat:

t_dolezalova@utb.cz

Odkaz na dotazník: <https://www.surveio.com/survey/d/F2P9V5D3A6G8C6A7Z>